

MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH

MODERNÍ DIVADLO

LISTOPAD—PROSINEC 2023
2. ČÍSLO

ELENA FERRANTE,
APRIL DE ANGELIS:
GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ

CHARLIE
JOSEPHINE:
JÁ, JOHAN*A

MARTIN
MCDONAGH:
PAN POLŠTÁŘ

ANNA TURLO:
CAFÉ 1933

IVO
GREGOREC
SEDLÁČEK

2023

2024

4. LISTOPADU 2023

VLADIMÍR JUST:
KONTROVERZE V DĚJINÁCH MDP I

V divadle ABC, dříve Osvobozeném divadle, se v roce 1934 konal jeden z největších divadelních skandálů – demonstrace zde násilně přerušila představení. V českém divadle nešlo o první a bohužel ani poslední akci tohoto druhu. O tom všem, ale také o kontroverzích let následujících, týkajících se i dalších scén, patřících pod značku MDP, si budeme vyprávět.

9. PROSINCE 2023

VLADIMÍR JUST:
KONTROVERZE V DĚJINÁCH MDP II

Dnes již zaniklé Komorní divadlo bývalo jednou z nejvýznamnějších českých scén. V šedesátých letech ho navštěvovaly celebrity evropského divadla a po srpnu 1968 do jeho definitivního uzavření tu zákaz stíhal zákaz. Nejen o někdejší scéně MDP v Hyberské ulici, ale i o podobných scénách s kontroverzním osudem bude druhý díl cyklu věnovaný sporným momentům v historii MDP.

15. PROSINCE 2023

KOLEDUJEME SI – VÁNOČNÍ SPECIÁL

Předvánoční setkání s Přemyslem Rujem, Markétou Potužákovou a jejich přáteli. Zahrají a zapívají vánoční písně staré i nové, české i evropské, lidové i autorské, zbožné i skeptické.

↓
KRONIKA JE UVÁDĚNA
JEDNOU MĚSÍČNĚ V SOBOTU
ODPOLEDNE OD 15.00 DO 16.30 HODIN
NA MALÉ SCÉNĚ DIVADLA ABC

REZERVUJTE SI
SVÉ MÍSTO VČAS NA
WWW.MESTSKADIVADLAPRAZKA.CZ
NEBO V POKLADNÁCH

20. LEDNA 2024

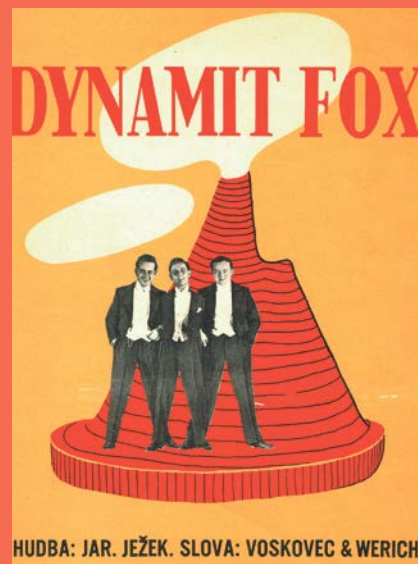
PŘEMYSL RUT A KOL.:
KAREL HAŠLER JINÝ, LEPŠÍ

Hašlerovo jméno je známé, v národní paměti se drží i některé jeho písně nebo alespoň jejich části. To, co je z Hašlerova repertoáru skutečně pamětihodné, však doznělo před více než sto lety za zdmi kabaretů, nejenom Lucerny, ale i Rokoka. Právě tyto písničky, k nimž lze doporučit spíše víno než pivo, připomenou Markéta Potužáková a Přemysl Rut s Dájou Šimíčkovou nebo Barborou Šupovou.

ÚNOR–KVĚTEN 2024

HONZA PETRUŽELA
REŽISÉR ALFRÉD RADOK NEJEN
V MĚSTSKÝCH DIVADLECH
PRAŽSKÝCH

V červnu 1960 se u dnes již neexistující benzinové pumpy u hlavního nádraží potkali z Národního divadla čerstvě vyhozený režisér Alfréd Radok a ředitel MDP Ota Ornest. Z následného Radokova angažmá v této instituci vzniklo sedm inscenací, které patří k podstatným i vrcholným momentům jeho režijní práce. Nejen o nich bude přednáška divadelního historika Honzy Petružely.

Obálka *Dynamit Fox* z revue *Ostrov Dynamit*, Osvobozené divadlo 1930

HUDBA: JAR. JEŽEK. SLOVA: VOSKOVEC & WERICH

VLADIMÍR JUST: V+W V PALÁCI
U NOVÁKŮ ANEB NIKDY NIC NIKDO
NEMÁ MÍTI ZA DEFINITIVNÍ...

O Werichově divadle ABC, ale také o Osvobozeném divadle a jedné „spoutané sezóně“ v divadle Rokoko hovoří divadelní historik, odborník na téma vzatý, Vladimír Just.

LIBUŠE HRONKOVÁ: JOE JENČÍK –
Z KABARETU DO OSVOBOZENÉHO
DIVADLA A JEŠTĚ DÁL

Joe Jenčík, žák slavného baletního mistra Achilla Viscusiho se po návratu z první světové války proslavil nejen jako kabaretní a revuální tanečník, umělecký ředitel kabaretu Lucerna, ale především jako choreograf revuí v Osvobozeném divadle. Prostřednictvím dobových pramenů nahlédneme do života a díla tohoto mimořádně všestranného umělce.

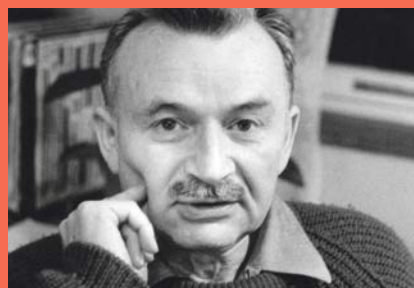
DAVID VONDRÁČEK: HUDEBNÍ
PROMĚNY JAROSLAVA JEŽKA

Jaroslav Ježek – to nejsou pouze legendární písničky, které skládal pro Osvobozené divadlo Voskovce a Wericha a které doslova zlidověly. Měnící se tváře Ježkovy hudby představí muzikolog David Vondráček pomocí četných hudebních ukázek.

Karel Hašler (uprostřed)

Režisér Alfréd Radok

AUTOR: FRANTIŠEK ZELENKA

FOTO: AUTOR NEZNÁMÝ

FOTO: AUTOR NEZNÁMÝ
SOUKROMÝ ARCHIV DÁVIDA RADOKA

DIVADLO JE II

KRVELAČNÉ
ŠTĚNICE,A STOCKHOLMSKÝ
SYNDROM

Od srpna zkusíme v divadle ABC dramatizaci neapolské ságy tajemstvím opředěné italské autorky Eleny Ferrante *Geniální přítelkyně*. Bydlím v Praze v hotelovém apartmánu a snažím se nemyslet na to, jak dopadly volby na Slovensku a jaký směr nabere moje rodná země, kde se vítězové voleb netají proruskou orientací a v luxusních roll-doorech schovávají kostlivce předešlých období prorostlých napojením na oligarchy, mafii a zločince. Chobotnice, které ut'ali pár chapadel, ale ona jí mezitím dorostla a zesílila. Těmi chapadly obkroutili Slovensko a táhnou ho směrem na východ a pomalu a jistě je utahují. Dýchá se mi těžce.

Začalo to v noci. Ze svých úkrytů vylézají štěnice, hledají hostitele, jsem to já, neklidně spím, ale plný horké krve. Štípance jsou nejdřív dva či tři, vypadají jako od komárů, není důvod se znepokojovat. Štěnice mezitím nasávají krev a kladou další a další vajíčka. V mé matraci už mají celé hnízdo. Lidé říkají, že to může být psychosomatické, nějaká alergie možná, exotické jídlo, nebo česká kuchyně? Přibírám na váze, to je jisté. Štípanců taky přibývá. Probudím se nad ránem, rozsvítím noční lampičku – a ejhle, celé tělo mám pokryté zarudlými puchýřky, mám je na rukou, na zádech, v hlavě. Zvednu polštář, pobíhá tam zmatená nacucaná bestie, zamáčknu ji rychle palcem a po prostěradle se rozlije velká kapka mé krve. Fotím si mrtvolku štěnice jako důkaz a ukazuji manažerovi ubytování. Nařizuje okamžitou evakuaci,

ZLODĚJKA,
POLICAJT NÁCEK

deratizaci, dezinfekci. Následuje scéna jako ze sci-fi filmu, černé igelitové pytle, gumové rukavice, dezinfekční prostředky, balení, stěhování, postříkávání.

Sedím ve sklepě nové ubikace, dvě pračky plné prádla, peru na šedesát, předpokládám, že většina oblečení to nepřežije. Jsem jenom ve spodním prádle, vytahuju a třídím věci, všechno stříkám dezinfekcí. Do prádelny zabloudí dvě americké turistky, když mě uvidí, dají se na útěk. Vypadám jako masový vrah, co ve sklepě porcuje svou poslední obět'. V divadle na Kampě hrají poslední *Martu*, na kterou jsem si koupil docela drahé lístky. Místo toho si tady hraju na Dextera.

Nad ránem uléhám do čisté postele v novém bytě. Opakovaně rozsvěčuju noční lampičku a paranoicky kontroluju, jestli pod polštářem nejsou další štěnice, co když jsem ty svině přestěhoval s sebou? Snažím se usnout, ráno máme zkoušku *Geniálních přítelkyň* – několik hereček mi nabídne, že kdybych potřeboval, můžu u nich přespat. Týden klidu. Pak dostanu befele, že se musím přestěhovat zpátky do původního bytu, který mezitím deratizovali. Určitě? První noc ve staronovém bytě. Vypiju lahev červeného, abych dokázal usnout. Ráno. Štípance. Všude. Po celém těle. Repetice. Balení. Černé igelitové pytle a gumové rukavice. Sklepní prádelna. Dezinfekce. Trenky. Druhý stupeň zoufalství. Ale vše se zdá v pořádku. Přátelé mi posílají odkazy na články – ve Francii je epidemie štěnic. Rozšíří se i do Británie.

Není čeho se obávat, štěnice jsou neškodné. Několik štípanců se zapálilo, ale poctivě se mažu fenistilem. Svědí. Ruce mám jak závislák na heroinu, štípance vypadají jako bodnutí jehel. Chodím kolem „Sherwoodu“ u nádraží, místní skupina narkomanů mě zdraví jako starého kámoše, už si ani neříkají o cigára nebo peníze.

Jedu na Slovensko, volby. Jedu zpět. Nedělní deprese, volby vyhrálo regresivní Slovensko. Dorazím na svou novou adresu, dveře se otevřou bez klíče, jsou vykopnuté. Na zemi leží třísky a kus dveřního kování. Volám policii. Mezitím prohlížím byt. Nic nechybí, jen parfém z koupelny. Záhada. Policajti jsou dva. Jeden má teorii – možná si pro ten parfém přišla nějaká zhrzená milenka? Vykopla dveře a vzala si jen parfém? To jako vážně? Policajti jde sepisovat protokol a nechává mě s druhým policistou. „Koho jste volil?“ – „Progressivce.“ Následuje hodinová erudovaná přednáška o liberalismu, vyprázdňenosti západu, kapitálu, Číně, Piketty, Masarykovi a rozbor *Mein Kampf*. Součástí jsou i názorné obrázky historického vývoje hranic mezi Polskem, Ukrajinou a Běloruskem. Vzdělaný. Fašista? Stupeň zoufalství tři.

Zkusíme *Geniální přítelkyně*. Fašismus v Itálii, padesátá léta, šedesátá léta, sedmdesátá léta. Volný víkend, jedu do Stockholmu na světovou premiéru současně opery *Melancholie*. Premiéra je zrušená. V divadle došlo k nehodě, jevištní technik spadl z vysoké dekorace a byl na místě mrtev. Divadlo je velmi nebezpečné povolání. V neděli odlétám zpátky do Prahy. Na informační tabuli svítí nápis: *Let Stockholm–Praha je zrušen*. Nic už dnes neletí. Zůstávám na letišti, stockholmský syndrom. Ruším pondělní zkoušku. Cancelled. Culture. Do premiéry *Geniálních přítelkyň* zbývá měsíc. Bude tahle konspirace pokračovat? Nebo to už bude dobré?

MARIÁN AMSLER
autor je režisér

MODERNÍ DIVADLO Časopis Městských divadel pražských.
Šéfredaktorka Lenka Dombrovská (lenka.dombrovska@m-d-p.cz). Korektury Jana Křížová.
Grafika Roman Černohous. Ředitel MDP Daniel Přibyl, umělecký šéf Michal Dočekal.
Zřizovatel Magistrát hlavního města Prahy. Registrováno MK ČR pod číslem E 16755.
Zdarma k dostání v divadlech ABC, Komedie a Rokoko, elektronická verze na www.mestskadivadlaprazska.cz.
ISSN 2571-1423. Náklad 20 000 výtisků. Tisk: Czech Print Center. Dvouměsíčník.
Číslo 2, ročník 18. Datum uzávěrky 16. 10. 2023. Vychází 3. 11. 2023.
Na titulní fotografii je Ivo Gregorec Sedláček. Foto Patrik Borecký.
Příští číslo vyjde 5. 1. 2024.

PARTNEŘI

bnt attorneys
in CEEEuroAgentur
hotel
ROKOKO

ZŘIZOVATEL

PRA
H
A
PRA
GUE
PRA
G

IVO
GREGOREC
SEDLÁČEK:

NECHCI BÝT DOSPĚLÁK, CHCI SI

FOTO: PATRIK BORECKÝ

IVO GREGOREC SEDLÁČEK
(*1990)

VYSTUDOVAL HERECTVÍ NA OSTRAVSKÉ KONZERVATOŘI A POTÉ NA KATEDŘE ALTERNATIVNÍHO A LOUČKOVÉHO DIVADLA DAMU. JE NA VOLNÉ NOZE – JAKO HEREC, LOUČKÁŘ, HUDEBNÍK A PŘEDEVŠÍM JAKO AUTOR SCÉNICKE HUDBY. SPOLEČNĚ S DANEM KRANICHEM JE ZAKLADATELEM KAPELY P/ST A SOUČÁSTÍ HUDEBNĚ-DIVADELNÍ SKUPINY FEKETE SERETLEK. V LETECH 2017–2019 VYUČOVAL LOUČKOHRECTVÍ NA VYŠŠÍ ODBORNÉ ŠKOLE HERECTVÍ V PRAZE. ROKU 2016 BYL V ŠIRŠÍ NOMINACI NA CENU THÁLIE ZA VÝKON V INSCENACI GOSSIP SOUBORU LENKA VAGNEROVÁ & COMPANY. V TĚMŽE ROCE BYL TAKÉ NOMINOVÁN NA CENU DIVADELNÍ KRITIKY V KATEGORII TALENT ROKU. ZÍSKAL CENY MATEŘINKY ZA ZVUKOVĚ-HUDEBNÍ PLÁN K INSCENACÍM *MYŠI PATŘÍ DO NEBE* (DIVADLO LAMPION) A *NANUK* (DIVADLO MINOR). PRAVIDELNĚ SPOLUPRACUJE S REŽISÉRY JANKEM LESÁKEM A TOMÁŠEM LOUŽNÝM. JE NAPŘÍKLAD AUTOREM HUDBY K INSCENACI *KOMEDIE JACK STAVÍ DŮM* V LOUŽNÉHO REŽII, KTEROU MÁ NA REPERTOÁRU DIVADLO KOMEDIE.

Co se pro introvertního člověka změnilo příchodem na jeviště – ať už tam jde jako herec, tanečník, nebo muzikant?

Jsem opravdu koňský introvert a trochu se bojím lidí, ve společnosti jsem spíš posluchač, ale nemám problém se na jevišti z toho všeho vymlátit. Ano, možná to lze považovat i za formu psychoterapie...

Je pro vás stejně tam vstoupit jako herec či jako muzikant?

Je to v mnohém podobné, i když herectví je maličko náročnější, přece jen tam jsou užší mantinely, protože text, pohyb, vše je dané. S P/STÍ se cítím mnohem svobodnější.

A co loutkoherectví?

To je pro mě radost. Občas mě v tomto oboru štví partneréna s lidmi, kteří nejsou dost precizní.

Byl jste také nominován na několik divadelních cen jako tanečník v inscenaci *Gossip* souboru Lenka Vagnerová & Company. Taneční kariéru jste už ukončil?

Bohužel asi ano, a to především proto, že na to nemám zdravotně. Mám nějakou formu revmatu a pohyb mě obecně docela bolí. Už během hraní *Lešanských jeslíček* dvakrát měsíčně jsem cítil, že si sahám na dno, proto jsem nakonec z projektu musel odejít. Ale trochu vnímám pokračování moderního tance právě v naší kapele P/ST. Cítím se tam jako tanečník s kytarou. Já tím pohybem totiž kompenzuji to, že na baskytaru nehraji vůbec nic zajímavého a obtížného. Kdybych tam stál a tůkal si nohou, tak by to bylo hodně trapné. Takže muzikantskou techniku nahradil tanec.

Dokážete vystopovat okamžik, kdy jste si řekli, že by v kolonce vaší profese mohlo stát hudební skladatel?

První střípky této práce se objevily už na herecké konzervatoři. To jsem skládal hudbu do projektů, které připravovali moje máma Lenka Sedláčková nebo nejstarší brácha Jiří Hajdyla. První větší zakázka přišla s koncem DAMU, kdy jsem dostal možnost pracovat s režisérem Jirkou Š. Hájkem, sháněl nějaké šikovného skladatele a mě okamžitě doporučil právě brácha Jiří. Tak jsem složil hudbu pro komedii *Podnájem na bulváru Courteline* v Městském divadle Kladno. Stejně formativní pro mě ale byli pozdější *Tři mušketýři*, které režíroval Janek Lesák v Malém divadle v Českých Budějovicích. Tehdy jsem se to všechno vlastně učil a asi jsem i byl vystrašený z té zodpovědnosti, kterou mi někdo dal.

Věděli jste v té době, že je to profese, u které chcete zůstat?

Ano, bylo to tehdy vysněné. Přibližně od doby, kdy jsem přišel do Prahy, jsem po hudbě toužil. Hned po konzervatoři jsem chodil s holkou z Anglie a rok jsem u ní pobýval, právě tam jsem si hledal lidi na spolupráci jako hudebník a začal jsem dost skládat elektroniku, u které jsem zůstal. Tam vznikla touha tohle cpát lidem.

Proč jste tedy šel studovat herectví na DAMU?

Herectví jsem nikdy nechtěl opouštět a na DAMU jsem samozřejmě chtěl proto, abych byl v Praze. Šel jsem na katedru alternativního a loutkového divadla, abych po konzervatoři poznal i něco jiného, a jsem rád. Setkání s loutkami pro mě bylo důležité. Tedy – samozřejmě díky rodičům, kteří působili v ostravském loutkovém divadle – jsem s nimi vyrostl, ale paradoxně mě nikdy nenapadlo, že bych se této tvorbě chtěl a měl věnovat. A taky jsem potkal slovinského loutkáře Matiju Solceho, což zásadně poznamená většinu lidí.

Ano, nyní s ním a Annou Bubníkovou, Pavlem Smoláříkem, Janem Medunou a Jirkou N. Jelínkem tvoříte kapelu a zároveň hudební skupinu Fekete Seretlek. Ale oni jsou spolu už spoustu let, tolik vy s nimi být nemůžete...

Fekete Seretlek začali v roce 2004, to mi bylo čtrnáct, já jsem se k nim přidal v prváku na DAMU, jsem s nimi tedy už více než polovinu jejich života, dvanáct let. Matija mi asi otevřel oči v tom, co všechno se dá kompilovat, v čem se dá být punk. Fekete je i způsob života. Ale některé okamžiky s tímto společenstvím jsou těžké. Jsme kamarádi a bez větší autority se zkoušky někdy dost protahují. Pořád o něčem diskutujeme.

Jak byste charakterizoval vlastní scénickou hudbu?

Co se týká scénické hudby, tak následuji režiséra. Snažím se mu vyhovět, co se týká žánru, stylu, téměř ve všem. Pro mě jsou nejdůležitější emoce posluchačů, protože je to pro mě způsob komunikace. Snažím se dělat hudbu vášnivou, do lidí ji napálit.

Myslíte na herce třeba více než skladatel, který hereckou zkušenost nemá?

To asi ne. Jsem vlastně v tomto spíš na straně režiséra či celku. Na herce myslím jen v okamžiku, kdy skládám přímo pro ně – když mají zpívat nebo hrát na nějaký nástroj. To samozřejmě potřebuji vědět, jak zdatný je hudebník. Například klasický případ byla Julie Goetzová při zkoušení inscenace *Komedie Jack staví dům*. Talent se špatně odhaduje na začátku a herci jsou někdy zbytečně skromní, nebo naopak své schopnosti přeceňují. Julie byla první případ, říkala mi, že na violu neumí hrát nijak skvěle, ať napíšu radši něco jednoduššího. A na první zkoušce to z fleku zahrála a pravila: ...něco těžšího bys neměl? Tak jsem skládal znovu.

V *Dějínách násilí*, které jsou na repertoáru Švandova divadla, naplňujete všechny své profese – složil jste k inscenaci hudbu, vystupujete tam jako hudebník a částečně i herec.

Co mě na této inscenaci těší, je, že můžu svou hudbu přímo hlídat, protože když skladatel předá svou hudbu – ať už technikům, muzikantům, hercům –, tak vždy utrpí nějaký šrám. Ale to znají i jiní tvůrci

HRÁT

divadelní inscenace. A po pravdě, jako herce mě taky někdy během zkoušení napadne, že tohle pak na reprízách takhle dělat nebudu, že to třeba vypustím nebo zjednoduším. Takto funguje divadelní organismus. Ale abych nebyl nespravedlivý, už jsem zažil i opak, herci se to krásně naučili a po premiéře hudba jen rostla.

Jak jste se s Danem Kranichem – mimochodem hercem, který ztělesňuje titulní postavu v inscenaci *Komedie Jack staví dům* – poznali?

Pozval mě, abych s ním spolupracoval na inscenaci *GOON: Krvavá pomsta!*, který byl zacílený na teenagery. Byla to jeho absolventská práce na DAMU, taková loutková řachanda podle komiksu, zombíci, spousta krve, slizu, násilí a legrace. Jeli jsme s tím i na Skupovu Plzeň, hráli v doprovodném programu a nakonec jsme dostali i cenu. Jak staří, tak mladí si to užívali. A do toho jsem skládal muziku a naživo je doprovázel.

No, asi nikoho lepšího na DAMU ne našel, nebo možná ani žádného skladatele neznal...

Vůbec netuším, proč si vybral zrovna mě. Myslím, že mě viděl a slyšel hrát na nějakých předváděčkách. No, a na základě této spolupráce mě pak pozval do P/\STi. Mohl jsem žít pokojný život.

FOTO: KAMIL KOŠUN

FOTO: MICHAL HANČOVSKÝ

FOTO: VOJTECH BRTNICKÝ

FOTO: PATRIK BORECKÝ

1 Snímek z koncertu kapely P/\ST v divadle Komedie

2 V pohybové inscenaci *Lešanské jesličky* souboru Lenka Vagnerová & Company (režie a choreografie Lenka Vagnerová, premiéra 2019)

3 S Pavlom Smolárikem a Matijou Solcem v hudebně-předmětovém projektu *KAR* souboru Fekete Seretlek (režie Matija Solce, premiéra 2016)

4 Julie Goetzová a Dan Kranich v inscenaci *Komedie Jack staví dům*, ke které Ivo Gregorec Sedláček složil hudbu (režie Tomáš Loužný, premiéra 2023 v divadle Komedie)

Samozřejmě záleží na dalších podmínkách, ale nebál bych se toho, převládá by pocit, že můžu komerčnímu muzikálu přinést něco nového.

Takže byste k tomu přistupoval takhle idealisticky?

Přesně tak. Takový idealista jsem. Jako herec se vyhýbám reklamám, nechci svůj obličej něčemu takovému propůjčovat, ale jako skladatel se cítím víc schovaný.

A jaký je váš největší sen v hudební oblasti?

Chtěl bych složit něco pro orchestr. Ale především mě láká herní průmysl. Rád hraju videohry.

A šťve vás, jaká tam je hudba?

Naopak! Miluji Floexa, Tomáše Dvořáka, který dělal hudbu pro *Machinarium*. Perfektní je taky hudba skupiny DVA, kterou skládali pro hru *Botanicula*. Takže mě inspirují ty dobré, které vytvářejí atmosféry. Nejlepší soundtrack má však *Neverhood*. Byl naprosto zásadní pro můj vývoj.

Před rozhovorem jste se ještě bavili s fotografem Patrikem Boreckým o tom, jak rád pájíte a vyrábíte rozličné přístroje a hudební nástroje. Kde na to berete čas?

Klasika. Dělam toho hodně a skoro všechno blbě. Potřeboval bych tak dva další životy, abych měl čas na všechno, co chci. A taky nesmím zapomínat na svou ženu a dvouletou dceru. Takže v poslední době je pro mě ideální stav, když jsem doma sám a mám volný čas. To se cítím jako v nebi. Teď jsem se třeba zamíloval do formulí a závodních simulátorů obecně.

Cítíte se být dospělý?

Ně, absolutně ne, cítím se tak na třináct. Nechci být dospělák, chci si hrát. Je to pro mě nejdůležitější věc v životě. Vedle dcery a ženy samozřejmě. Bez nich si už neumím život představit, myslím, že mám tendence padat do nejrůznějších závislostí a temných děr. Takže rodina je pro mě vše a drží mě hodně v realitě. Nedávno jsem měl i mírný syndrom vyhoření a se ženou jsme o tom dost mluvili, řešením bylo ubrat v práci, protože jsem jednu dobu třeba skládal hudbu pro tři inscenace zároveň. To už nedělám, vždy se věnuji pouze jedné. Teď mám nový systém práce, ale před tím jsem vytvořil za tři roky hudbu pro třiatřicet inscenací.

A nemáte pocit, že taková kvantita byla na úkor kvality?

Určitě. Nikdy nepouštím z rukou nic, za čím si nestojím, ale opravdu nastaly okamžiky, kdy jsem si říkal, kéž bych měl víc času, ještě by se to dalo vylepšit.

Jak se s tím vyrovnáváte?

Jednoduše, nebyly na to peníze. Takže si říkám, kdybych dostal více, mohl bych si dovolit pracovat jen na tomto jednom projektu. Ale jak jsem řekl, nyní jsem způsob práce trochu změnil, rozhodl jsem se

hudbu takto nesekat. Navíc jsme se ženou Anitou začali uvažovat o tom, že se přestěhujeme do Slovinska, odkud ona pochází. Je herečka a zatím nemá v Česku tolik pracovních příležitostí. Já jako hudebník nebo hudební producent bych mohl snadněji působit v cizině a samozřejmě bych do Prahy pořád dojížděl. Třeba na koncerty!

Pocházíte z Ostravy. Cítíte tam pořád kořeny?

Ano, je to pro mě domov. Hráli jsme tam nedávno s P/\STi koncert. Teprve druhý. A byla to pro mě zásadní událost. Přišli tam důležití kamarádi z Ostravy, ti, kteří mají své kapely, a já měl pocit, že na mě už trochu zapomněli. A já jsem se vrátil ke svým kořenům a mohl jim ukázat, co teď dělám. Cítil jsem se tam doma. Navíc si myslím, že je Ostrava teď nádherné město. Nové budovy, kampus, kavárny, velké parky...

Byl jste jako dítě hrdý na rodiče herce?

Moc. Třeba když se v ostravském loutkovém divadle hrál *Strakonický dudák* a tam mou mámu mučili a spadla pak do pekla, tak mi jí bylo líto. Ale to jsem byl malinký, později jsem byl hrdý na oba.

A nebránili vám rodiče v herectví?

Schytal to nejstarší brácha Jiří Hajdyla, tomu máma nedovolila jít na konzervatoř, stejně se pak ale k divadlu dostal a prošel mnoha scénami, teď je uměleckým šéfem brněnské Polárky. Mladší brácha Petr Hajdyla šel studovat malbu a my s bráchou Michalem Sedláčkem a sestrou Bárou Sedláčkovou jsme skončili u divadla.

Jak zvládáte emoce v divadelním světle? Protože jich málo rozhodně není.

Tak já se jako skladatel držím hodně stranou, když mi třeba něco vzkazují herci, tak většinou přes režiséra, takže už to je s nějakým odstupem a nenaštve mě to, někdy dokonce pobaví. Jsem ve své bezpečné zóně. Pravda je, že jako herec jsem sám velký nervák.

Nevěřím!

Ano, jsem ten, co mlátí hlavou o zeď, hází věcmi, kope do nich. A lidi to vždy dost překvapí, protože jsem většinou tichý introvert. Jsem extrémně výbušný od dětství. Vidím to teď na své dceři, taky neumí pracovat s emocemi. Jsme prostě citliví a někdy se to nehezky projevívá.

A přejde to alespoň rychle?

No... Já většinou v sobě něco hodně dlouho nosím, dusím a jednou vybuchnu. A pak se hloupě omlouvám s několika laškami vína.

LENKA DOMBROVSKÁ

autorka je šéfredaktorka Moderního divadla

GENIÁLNÍ I TEMNÁ

ELENA FERRANTE

DVA PŘÍVLASTKY DNES JIŽ VĚHLASNĚ A OCEŇOVANÉ AUTORKY ELENY FERRANTE – JEJÍŽ CIVILNÍ IDENTITA JE DOSUD PŘEDMĚTEM DOHADŮ – NEJSOU V NÁZVU TOHOTO ČLÁNKU ZVOLENY NÁHODNĚ. JAK SE ČTENÁŘI FERRANTE JISTĚ DOVTÍPÍ, ODKAZUJÍ JAK K JEJÍM U NÁS NEJZNAMĚJŠÍM DÍLŮM GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ A TEMNÁ DCERA, TAK K MOTIVICKÝM A TEMATICKÝM PILÍŘŮM JEJÍ TVORBY.

Genialita je dávána na jedné straně do souvislosti se vzděláním a pěstěním ducha, jehož se člověku dostane zvenci, na druhé straně s originalitou a kreativitou, která je naopak člověku dána „shůry“ a dokáže se na povrch prodrat navzdory nepřízní osudu. Genialita jako dar i prokletí zároveň, genialita jako tušení něčeho převyšujícího, neuchopitelného i jako racionální intelektuální koncept. A temnota s ní jde často ruku v ruce, může zahalovat zvenci či se zmocňovat lidské duše zevnitř a pohlcovat ji.

LITERÁRNÍ FENOMÉN ZVANÝ FERRANTE

Kdo se skutečně ukrývá pod uměleckým pseudonymem Elena Ferrante, nebylo do dnes uspokojivě prokázáno a v literárním světě o tom stále panují dohady. Autorka (nebo autor? ...ani to s jistotou nevíme) svou identitu stále tají, s novináři a publikem komunikuje výhradně písemně prostřednictvím e-mailu, a ačkoli tu a tam ze svého soukromí poodkryje čtenářům pár střípků, nic skutečně průkazného v rukou literární veřejnosti nemá. K nejrozšířenějším a zřejmě i nejpravděpodobnějším hypotézám patří úvaha, že pod tímto jménem tvoří již přes třicet let italský spisovatel a scenárista Domenico Starnone (do češtiny byly přeloženy jeho romány *Tkaničky*, *Důvěrnost* a *Střípky na via Gemito*), anebo jeho žena, rovněž spisovatelka a také překladatelka z němčiny Anita Raja. Může jít ovšem také o autorský tandem obou manželů. Podstatnější než

MODERNÍ DIVADLO

2. ČÍSLO

jež se jí zdála příliš pohlcující a svazující, a k jinému muži, která naopak budila iluzi osvobození a inspirace. Tento příběh se v roce 2021 dočkal i stejnojmenné filmové podoby v koprodukcii USA, Izraele, Velké Británie a Řecka a hlavní role se v něm zhostila vynikající Olivia Colman.

Českému čtenáři jsou z tvorby Ferrante dostupné ještě romány *Dry opustění* (v originále *I giorni dell'abbandono*, 2002), *Prolhaný život dospělých* (*La vita bugiarda degli adulti*, 2019), novela *Pláž v noci* (*La spiaggia di notte*, 2007), sbírka esejů *Na okraji: O potěšení z četby a psaní* (*I margini e il dettato*, 2021) a soubor sloupků psaných po dobu jednoho roku pro britský deník *The Guardian* na základě otázek redaktorů s názvem *Příležitostné nápady* (*L'invenzione occasionale*, 2019). Literární senzací a událostí, která dodnes hýbe celosvětovou literární scénou, však zůstává již zmíněný román *Geniální přítelkyně* (*L'amica geniale*, 2011) a jeho tři pokračování: *Příběh nového jména* (*Storia del nuovo cognome*, 2012), *Příběh těch, co odcházejí, a těch, kteří zůstanou* (*Storia di chi fugge e di chi resta*, 2013) a *Příběh ztracené holčičky* (*Storia della bambina perduta*, 2014).

PŘÁTELSTVÍ JAKO DEMONSTRACE KŘEHKOSTI, NEZLOMNOSTI I PODLOSTI

Rámcovým motivem *Geniální přítelkyně* je celoživotní přátelství dvou žen, které spolu vyrůstaly, a spojuje je tak prostředí, ze kterého pocházejí a které je definuje i utváří. Jejich životy se zprvu rozvíjejí souběžně podle takřka identického scénáře, sevřené vlivem a neutěšenými podmínkami chudinské periferní neapolské čtvrti v padesátých letech 20. století, kde bylo pro ženy místo pouze v kuchyni a po boku manžela. Podobné vyhlídky tak měly od raného dětství i kamarádky Lila a Elena, postupně se však jejich osudy začaly odvíjet jinými směry a jinou rychlostí, aby se v průběhu dospívání, dospělosti i stárnutí opakovaně protínaly i dramaticky střetávaly.

Návrhy kostýmů Evy Jiříkovské k inscenaci *Geniální přítelkyně*

ELENA FERRANTE, APRIL DE ANGELIS GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ

PŘEKLAD REŽIE DRAMATURGIE VÝPRAVA HUDBA POKYBOVÁ SPOLUPRÁCE ASISTENTKA REŽIE HRAJÍ

MARIE ŠPALOVÁ MARIÁN AMSLER KRISTINA ŽANTOVSKÁ EVA JIŘIKOVSKÁ IVAN ACHER

STANISLAVA VLČEKOVÁ KATEŘINA ADÁMKOVÁ NINA HORÁKOVÁ, BEÁTA KAŇOKOVÁ / RENATA MATĚJČKOVÁ, PETR KONÁŠ, TOMÁŠ KRUTINA, PEPA HONZÍK, MARTIN DONUTIL, RADEK MELŠA / PĚTR URBAN, TOMÁŠ WEISSER, MILAN KAČMARČÍK, VIKTOR DVOŘÁK, STANISLAV LEHKÝ, HANUŠ BOR, DANIELA ŠIŠKOVÁ, SÁRA AFFAŠOVÁ, TÁNA MALÍKOVÁ, IVANA UHLÍŘOVÁ / VERONIKA JANKŮ, EVELLYN PACOLÁKOVÁ, DANA BATULKOVÁ, EVA SALZMANNOVÁ 25. 11. V DIVADLE ABC 26. 11., 2. A 20. 12. V DIVADLE ABC

PREMIÉRA REPRÍZY

Obě děvčata vykazují známky nebývalé bystrosti a inteligence, ale pouze Eleně předzříváně Lenů se dostane privilegia pokračovat ve vzdělávání i po základní škole. Zatímco vzpurná a pro své okolí nevladatelná Lila je nucena se již v šestnácti letech podřídit ryze pragmatickému pořádku své čtvrti a vdává se za zbohatlého majitele lahůdkářství, před Elenou se rozvíjejí díky studiu na gymnáziu zcela nové obzory i možnosti a v jejím okruhu začínají převažovat vzdělaní lidé. Později začne studovat dokonce na univerzitě, čímž si plní nejen svůj sen, ale též Lilin o překročení „neapolského stínu“. Dívky se tak od sebe vzdalují nejen fyzicky i duševně, každá obývá diametrálně odlišný svět. Pouto, které je spojuje, nelze však jen tak přetnout, Elena Ferrante zde nazírá ženské přátelství jako předivo silných a velmi rozporuplných citů. Vztah Eleny a Lily je na jedné straně založen na vzájemné podpoře a upřímném obdivu, pocitu sounáležitosti a loajality, na straně druhé ale

dokáže překypovat rivalitou, sytit se záští, je potouchlý, podlý, ne vždy upřímný, často i zbabělý a nepřekvapivě také poznamenaný láskou ke stejnému muži, Ninu Sarratorovi, pocházejícímu rovněž z jejich čtvrti.

MAGNETICKÁ PŘIŤAŽLIVOST NEAPOLE

Přátelství Eleny a Lily lze také vnímat jako určité působení sil. Jde v něm o sílu tvořivou a ničivou zároveň, sílu, která k sobě obě hrdinky fatálně přitahuje i od sebe odpuzuje jako dva protipóly. A stejným způsobem na obě (a nejen na ně, ale prakticky na všechny své obyvatele) působí také rodná Neapol. Dá se říct, že prostředí neapolské čtvrti je zde něčím jako další románovou postavou, protože funguje nejen jako kulisa, jeviště, ale i jako hybatel děje. Hned na počátku prvního románu je celá čtvrt plasticky vykreslena v celé své chudobě, mizerii, nevzdělanosti, násilí, společenské hierarchii a seznamujeme se

se všemi postavami, které ji obývají, s jejich rodinnými vazbami a společenskou i profesní rolí, kterou všichni zastávají. Tento mikrosvět i se svými obyvateli je prostorem, který dívky ohraničuje zvenci, má zdánlivě nepřekonatelné fyzické mantinely, ale jistým způsobem je limituje také zevnitř. Obě touží uniknout a oběma se to do jisté míry podaří, byť různými způsoby.

Eleně skrze vzdělání, díky němuž se ocitá nejprve lehce za hranicemi čtvrti (na gymnáziu v centru města), posléze v Pise a nakonec až ve Florencii, kde se provdá do společensky vysoce postavené rodiny pohybující se v akademických kruzích. Stává se z ní slavná a uznávaná spisovatelka, jak si to přály obě dívky. Lila čtvrti, jež má zarytou hluboko v sobě a chce se jí vymanit, vzdoruje pomocí pokroku, boření zaběhlých pořádků a v dnešním diskurzu bychom řekli také genderových stereotypů – odchází od manžela, rozvádí se, je matkou samozivitelkou, podniká... Obě jsou ale zároveň mocně přitahovány ke čtvrti zpět, její otisk nedokážou vymazat, vyretušovat. Elena například pocituje jako jakési stigma svůj neapolský dialekt, který se jí vkrádá do spisovné italštiny na univerzitě, a uvědomuje si přes všechno dosažené vzdělání i spisovatelské a vědecké úspěchy svou přínáležitost k rodnému městu. Ve zlomovém okamžiku svého dospělého života se nakonec i s dcerami stěhuje do čtvrti zpátky.

I Lilin talent a originální myšlení si však svou cestu proklestí a vytrysknou často nečekávanými způsoby. Už v otcově obuvnictví se projeví její cit pro módní návrhářství, v manželově lahůdkářství zase obchodní duch. Později se svým druhým manželem zakládá firmu na výpočetní techniku, s níž slaví značný úspěch. A je to opět ona, kdo je také původkyní literárního námětu, kterým se prosazuje budoucí spisovatelka Elena. Svému okolí tak Lila dokáže přinášet jak nečekaný profít, tak zkázu vycházející z její složitě, divoké povahy, která rebeluje už ze samotné podstaty.

Po celou dobu tedy vyvstává otázka, která z žen je vlastně onou geniální přítelkyní – svérázná, tvůrčí Lila, avšak bez formálního vzdělání, anebo intelektuálka Elena dobývající akademickou půdu a literární scénou? Ať tak či onak, obě jsou provázané, takřka prorostlé, a jak se odvíjejí jejich vlastní osobní příběhy, sledujeme na pozadí rovněž dějinný vývoj Neapole a Itálie v druhé polovině 20. století, kdy se mění ekonomická situace, sociokulturní klima a v neposlední řadě také postavení ženy ve společnosti.

Z tetralogie *Geniální přítelkyně* si tak můžeme jako čtenáři vybrat osudový milostný příběh, spletitou rodinnou sagu, dívčí bildungsroman, historický román nebo si vychutnat tento literární skvost v jeho komplexnosti a mnohověstevnatosti. Jakou cestu si vybrali tvůrci inscenace *Geniální přítelkyně*, která bude mít premiéru 25. listopadu v divadle ABC, teprve uvidíme.

OLGA ČAPLYGINOVÁ
autorka je italistka

LISTOPAD—PROSINEC 2023

ELENA

FERRANTE

V LABYRINTU ITALSKÉ POVÁLEČNÉ SPOLEČNOSTI

Každý čtenář, který podlehl kouzlu psaní Eleny Ferrante, většinou popisuje hodně podobný čtenářský zážitek. Člověk se po čase začíná do jejího příběhu propadat natolik, že zapomíná na okolní svět. Imerzivní efekt *Geniální přítelkyně*, tedy schopnost absolutně pohltnout čtoucího člověka, je v mnoha ohledech naprosto unikátní. Že by prozaický text tímto způsobem čtenáře pohlcoval, to si se současnou prózou opravdu nespojujeme. *Geniální přítelkyně* za to vděčí způsobu, jímž je celá próza konstruována. Kniha má totiž všechny atributy klasického literárního románu 19. století. Je to lineární vystavený příběh, který sleduje primárně přátelství dvou dívek od útlého dětství až do stáří. Postupujeme chronologicky od poválečné Itálie až do nového tisíciletí. V tomto ohledu se jedná o klasický bildungsroman, v němž sledujeme postupné formování postav a jejich proměnu v autonomně jednající osobnosti.

Podobně jako rozsáhlé románové ságy z 19. století má tetralogie *Geniální přítelkyně* také velmi rozvětvený strom postav, v nichž je velice obtížné se vyznat. Na podobně zalidněné fikční prostory nejsme v současné literatuře už tolik zvyklí. I to vzbuzuje dojem klasičnosti a povědomosti jejích próz. Stejně tak je ale kniha postavena na silných dialozích a přesných popisech, které ovšem nikdy nepřekročí jistou mez komplikovanosti a srozumitelnosti. Z tohoto důvodu kniha rozčiluje náročnější kritiky, kteří mluví o banálním jazyku a klasické literární formě. Někteří jdou až tak daleko, že tvrdí, že Ferrante je literaturou pro lidi, kteří neumějí číst.

Kromě tohoto klasického sedimentu jejího psaní tady najdeme ale i momenty, které jako by vypadly ze scénářů současných seriálů. Kniha je prošípována mikroepizodami, drobnými zápletkami, které čtenáře udržují v neustálé pozornosti. Můžeme zde narazit na situace, které nemají daleko k taktice budování tzv. cliffhangerů, tedy vytvoření extrémně napínavého momentu, který je v nejlepším přerušen, a my po jeho završení musíme pátrat dále v příběhu. Právě tato kombinace klasického a moderního dělá z románu *Geniální přítelkyně* skutečný „page-turner“, tedy knihu, kterou je velmi obtížné odložit. Na rozdíl od seriálových situací, v nichž někdo z posledních sil doslova visí za ruce na skále, však Ferrante dokáže tuto lehkou manipulativní techniku aplikovat na sféru lidských vztahů a hlubokých emocí.

Nejdůležitějším vztahem je tady samozřejmě přátelství. Přátelství mezi Lilou a vypravěčkou Elenou je v mnoha ohledech literárně unikátní. Elena Ferrante ve svých rozhovorech často mluví o tom, že ženské přátelství je dosud v podstatě neprobádaným terénem, v němž se není jednoduché pohybovat. Mužské přátelství je podle ní oblíbeným tématem literárních děl už po několik staletí a díky tomu se také ve společnosti a kultuře formují jisté zákonitosti toho, jak má takové správné mužské přátelství vypadat. Přátelství dvou žen však v kultuře stále zůstává do velké míry nezbádaným územím, jež je právě z tohoto důvodu důležitě prozkoumat.

Eleny Ferrante v této knize nezajímá nějaký dokonalý ideál přátelství, který by čtenáře potěšil, uspokojil a inspiroval v tom, jak by se asi správná přítelkyně měla chovat,

ale usiluje o zachycení pravdy a autentičnosti. Je nepochybné, že mezi Elenou a Lilou je nesmírně silná vazba a že se obě vzájemně potřebují a doplňují. V jejich vzájemném vztahu ale pozorujeme i delší propady, negativní emoce, žárlivost, nenávisť, závist. Pozorujeme v něm i delší etapy odloučení, kdy se každá z žen vydává jiným směrem. Jakmile Elena dokončí střední školu a vydává se studovat univerzitu na italský sever, její přítelkyně Lila se z jejího života naprosto vytratí a tak trochu zmizí i z našeho příběhu. Jenomže síla přátelství a nejintimnějších lidských vztahů se dříve nebo později projevuje znovu a je příznačné, že se tento hybatel objevuje mnohdy v situacích těžkých životních krizí, kdy postavy hledají oporu a porozumění. Právě tyto jistoty v nejistém světě skutečné přátelství přináší.

Spořádaná, intelektuálně založená, klidná, pečlivá a bojácná Elena nachází v Lile svůj naprostý opak. Lila je impulzivní, drzá, pronikavě inteligentní, ale nespoutaná a nevypočitatelná. Zatímco Elena dokáže věnovat velké úsilí tomu, aby dále pokročila ve vzdělávacím systému a později poskočila i na společenském žebříčku, Lila společnost disciplinuje a chce její v mnoha ohledech až démonickou inteligenci spoutat a ochočit. Toto je základní napětí, na němž se pohybuje jak přátelství těchto dvou žen, tak i celý příběh *Geniální přítelkyně*.

MODERNIZACE OKOLNÍ REALITY

A právě zde se dostáváme k vůbec nejzajímavějšímu aspektu tohoto mimořádného literárního díla. *Geniální přítelkyně* není jen příběhem dvou dívek z konzervativního

Scénografický návrh Evy Jiřikovské
k inscenaci *Geniální přítelkyně*
(režie Marián Amsler, divadlo ABC)

a chudinského prostředí italského jihu, ale je též příběhem vývoje poválečné italské společnosti. Společně s hrdinkami se proměňují i kulisy, v nichž se geneze jejich přátelství odehrává. Sledujeme postupnou modernizaci okolní reality, ale proměňují se i způsoby mezilidské interakce. Jakmile v prvních ročnicích na univerzitě dochází k probuzení politického vědomí vypravěčky Eleny, do příběhu se rovněž dostává hlavní politický konflikt poválečné Itálie, a to souboj mezi pozůstatky fašistických struktur a pohrobků Mussoliniho Itálie s radikálnělevicovým hnutím. Především v sedmdesátých letech přerůstají tyto spory v otevřené potyčky, násilí i bombové útoky a vytvářejí důležitý kontext jednomu nepatrnému ženskému přátelství.

Tím spíš, že se Lily na své cestě za důstojným a pohodlným životem vdá za muže, který je napojen na temné spodní proudy italského jihu a spolupracuje s italskou mafií. Elena naopak utíká do univerzitního prostředí severní Itálie, do Boloně a Florencie. Vezme si mladého nadějněho akademika a napíše svou první knihu, která má poměrně velký úspěch mezi čtenáři i kritiky. Přestože utíká z konzervativního a striktně patriarchálního prostředí italského jihu na kultivovaný a pokrokový sever, i tady postupně zjišťuje, že ani zde se postavení žen žádným zásadním způsobem neliší, a je automaticky odsouzena k péči o domácnost i děti, zatímco její muž úspěšně buduje svou akademickou kariéru.

Ani tento vývoj příběhu však není náhodný a kopíruje širší tendence v tehdejší italské společnosti. Právě na začátku sedmdesátých let, kdy Elena v knize trpí pod jhem druhé směny, se totiž formuje radikálnělevicové feministické hnutí Mzdy za domácí práce. Upozorňovalo tehdy na to, že ženy odvádějí v domácnosti nesmírně množství neplacené práce, která umožňuje kapitalistické společnosti normálně fungovat. Bez jejich práce by se podle něho tento systém okamžitě zhroutil, a tak za ni požadovalo mzdy, jaké měl každý jiný pracující. Stejně tak se v knize objeví feministická schůzka Kolektivu milánského knihkupectví, již se Elena jako návštěvnice zúčastní.

DRUHÁ VLNA ITALSKÉHO FEMINISMU

Odkaz na druhou vlnu italského feminizmu není jen tematický, ale otiskuje se do psaní Eleny Ferrante. Do přátelství Eleny a Lily se podle literární kritičky Diane Tortorici promítá také důležitý koncept affidamento italské feministické teorie. Do češtiny bychom mohli tento termín přeložit jako akt svěřením se do péče druhého. Tato teorie vycházela z představy, že každá žena v kolektivu je unikátní a má speciální talenty, které je potřeba využít pro dobro kolektivu. Jedině tak je možné se efektivně postavit patriarchátu. Elena a Lila tuto teorii svým přátelstvím dokonale naplňují. Asi neexistují protikladnější ženské typy než právě tyto dvě ženy. Jejich speciální přátelství však dokáže tyto rozdílnosti využít ve vlastní prospěch. Obě se vzájemně motivují, doplňují a společně zvládnou manévrovat ve složitém světě, kterému vládnou muži.

Závěr tetralogie ovšem tematizuje i selhání a velkou prohru italského feministického hnutí. Po krátkém a intenzivním vzepětí sedmdesátých let se vše navrací opět do „normálu“ a v italské společnosti hrají prim síly, se kterými se Lila a Elena pokoušely celý život bojovat. Základním rámcem příběhu je skutečnost, že se Lila beze stopy ztratí a není k nalezení. Touto scénou ostatně příběh neapolské tetralogie začíná a k tomuto radikálnímu aktu také od začátku směřuje. Připomíná nám osud italské výtvarné kritičky a myslitelky Carly Lonzi, která se rozhodla zmizet z veřejného života a vystoupit ze všech společenských rolí, které musela do té doby zastávat.

Akt zmizení je v tomto ohledu posledním radikálním gestem, které Lile zůstalo, aby mohla odmítnout zákonitosti tehdejší společnosti, která se po celou dobu pokouší spoutat a ochočit její geniální a výstřední osobnost. Takové ochočení by pro ni znamenalo absolutní životní prohru, se kterou by se nikdy nedokázala smířit. Právě v těchto momentech se dobře ukazuje, že příběh *Geniální přítelkyně* opravdu není banálním vypravováním klasického strihu, ale že v jednoduché a strhující formě vytváří i velmi přesvědčivý pomník radikálním proudům italského myšlení, na které moderní italská společnost do velké míry zapomněla. Každý intelektuálně náročnější čtenář by měl mít při čtení Eleny Ferrante tyto skutečnosti na mysli.

JAN BĚLÍČEK

autor je literární kritik a šéfredaktor on-line deníku Alarm

CHARLIE JOSEPHINE
JÁ, JOHAN*A

PŘEKLAD HANA PAVELKOVÁ
REŽIE ALŽBETA VRZGULA
DRAMATURGIE LENKA DOMBROVSKÁ
SCÉNA ALŽBETA KUTLIAKOVÁ
KOSTÝMY VOJTĚCH HANYŠ
CHOREOGRAFIE MARTIN TALAGA
HUDBA AID KID A ALYSSA DILLARD
SVĚTELNÝ DESIGN JAN HUGO HEJZLAR

HRAJÍ MARTINA JINDROVÁ, PETR JENIŠTA, JIŘÍ SVOBODA,
KAREL VLADYKA, ALYSSA DILLARD, MARTIN TALAGA,
MICHAL SIKORA, JAKUB SPIŠÁK, PETRA LUSTIGOVÁ,
ZBYŠEK HUMPOLEC

PREMIÉRA 11. 11. V DIVADLE KOMEDIE
REPRÍZY 18. A 28. 11. A 19. 12. V DIVADLE KOMEDIE

CHARLIE JOSEPHINE JE NEBINÁRNÍ SPISOVATEL, HEREC, REŽISÉR A DRAMATURG, POUŽÍVÁJÍCÍ ZÁJMENA THEY/HE. V DIVADELNÍ HŘE I, JOAN Z ROKU 2022 NÁS NECHÁVÁ Z NEČEKANÉHO ÚHLU POHLEDU NAHLÉDNOUT NA JEDNU Z NEJVÝRAZNĚJŠÍCH POSTAV STŘEDOVĚKÉHO VÁLEČNICTVÍ, KTEROU ZNÁME OD ŠKOLNÍCH LAVIC JAKO JANU Z ARKU, JOHANKU Z ARKU NEBO PANNU ORLEÁNSKOU. CHARLIE JOSEPHINE JI NAZÝVÁ JOAN A TEMATIZUJE NEBINÁRNÍ IDENTITU TÉTO POSTAVY. V TOMTO DRAMATICKÉM TEXTU JOAN NEJEN BOJUJE ZA FRANCOUZSKÝ NÁROD PROTI ANGLICKÉ NADVLÁDĚ, NÝBRŽ SE TAKÉ S TEENEGEROVSKOU URPUTNOSTÍ BOUŘÍ PROTI PATRIARCHÁTU. KLADE ODPOR MUŽŮM, KTEŘÍ JÍ – NEBO JEMU? – CHTĚJÍ PŘEDEPISOVAT, KÝM MÁ BÝT, JAK MÁ JEDNAT A VYPADAT.

JOHAN*A ZNOVU BOJUJE. TENTOKRÁT O JAZYK

MOJ: JOHANN*E (2023)
suchá jehla
Poslední grafika z cyklu, který vznikl
speciálně pro Moderní divadlo

Dramaturgyně Lenka Dombrovská a režisérka Alžbeta Vrzgula nazývají titulní hrdinku české inscenace Johan*a nebo Johy. Učinily ji transgender mužem – postava o sobě nejprve hovoří v ženském rodě a po dramatickém sebepoznání naplno přijímá mužskou identitu a mužský mluvnický rod.

SLOVNÍK PRO MĚ NEMÁ VÝRAZ

Joan/Johy/Johan*a o sobě tvrdí, že je válečník. Odmítá být „holka“. Vzpírá se holkovství, jak je chápe diskurz „pánů tvorstva“. Ačkoli to nevysloví přímo, dobře ví, že „holka“ není jen neutrální pojmenování osob ženského rodu, nýbrž celý soubor norem a očekávání. „Holka“ má být jemná, poddajná, emocionální, závislá na muži-ochránci. „Holka“ je ta, která v obchodech s hračkami neomylně zamíří do fialové a růžové zóny barbín, miniaturních pokojíků, kadeřnických salonků a salonků krásy, kuchyněk, hrníčků, pánviček, mixérků, žehlicích prkének a praček, aby se připravovala na svou budoucí roli manželky, maminky, strážkyně ohně v domácím krbu, pečovatelky, hospodyňky. Nazývat holkou někoho, kdo se tak necítí, používat jiný rod a jiná pojmenování, než se kterými se označovaný a oslovovaný člověk ztotožňuje, je *misgendering*. Mnoho nebinárních lidí stejně jako Johy odkládá jako nepadnoucí šaty mluvnický rod, připsaný jim po narození, a také původní jména. Studie doložily, že se tím podstatně zlepšuje kvalita jejich života a ubývá depresí. *Misgendering* a *deadnaming* (oslovování a označování nebinárních lidí zavrženým jménem) patří k nejhorším projevům diskriminace nebinárních lidí.

Joan/Johy/Johan*a hledá svou identitu v jazyce: „*Slovník pro mě nemá výraz*“, zjišťuje. „*To je šílené, máte knihy plné slov, ale žádné z nich nesedí. Vaše slova nesedí. Nikdy nebyla dostatečně výstižná. Točíte šestadvaceti písmeny jako lasem pořád dokola, ale mě do nich nechytíte*“, dodává vzpurně. A v české úpravě mění v tomto okamžiku svůj gramatický rod: „*Jsem příliš nezkrtný a divoký*.“ Když vykřičí své rozhořčení nad jazykem, neváhá použít ani vulgárních výrazů, jež společnost obvykle akceptuje pouze z mužských úst. Johy upozorňuje na to, jak slepý, hluchý a nevstřícný je binární jazyk vůči queer identitám; je děravý jako cedník. Uniká skrze něj vše, co se vymyká heteronormativitě: „*Vše se vylévá a řine se po stranách vašeho binárního vnímání*“, vyčítá Johy mužům. Johy je queer a ví o své síle: „*Jsem král! Kde mám korunu?*“ Přitom tuší, jak skončí její soubor s patriarchátem: „*Za mou odvalu mě zabijí. Muži mě upálí. Za to, že nejsem žena, kterou chtějí. Muži mě upálí a ženy se budou dívat*.“

ZNEVIDITELNĚNÉ ŽENY

Joan/Johy/Johan*a chce takovou podobu jazyka, v níž je slyšet a vidět. Jestliže se říká, že nejste-li v internetu, pak neexistujete, platí to dvojnásob pro jazyk: Když nejste přítomni*ý v jazyce, neexistujete. Hvězdička před koncovkou nebo příponou je to nejmenší, co se pro jazykové zviditelnění nebinárních identit dá udělat – ale přitom nesmíme přeskočit stadium, v němž jazyk zneviditelnuje ženy. Společenské pořádky totiž po celá tisíciletí budovali muži. Podrobili si jazyk, aby jim sloužil, aby reflektoval, podporoval a legitimizoval jejich zájmy, aby kontroloval a spoluutvářel pravidla soužití v souladu s jejich zájmy, aby rozčleňoval lidi do sociálních vrstev. Ženy byly a jsou – jak výstižně praví Simone de Beauvoir – „*druhé pohlaví*“. Podléhaly a mnohde doposud podléhají mužům právně, ekonomicky, sociálně.

V roce 1793 byla popravena Olympe de Gouges za návrh *Deklarace práv ženy a občanky*, neboť si dovolila příliš: zranila jazyk pánů tvorstva, přechýlila „občana“ na „občanku“ (*citoyenne*) a aplikovala práva

Návrhy scény Alžbety Kutliakové
k inscenaci *Já, Johan**a

Středová část je inspirována vitráží,
která znázorňuje svatou Johanku z Arku
v kostele sv. Johna Berchmana v Chicagu

JOHY UPOZORŇUJE NA TO, JAK SLEPÝ, HLUCHÝ A NEVSTŘÍCNÝ JE BINÁRNÍ JAZYK VŮČI QUEER IDENTITÁM; JE DĚRAVÝ JAKO CEDNÍK

mužů na ženy. V rozsudku trestu smrti stálo, že se zpronevěřila ženskému údělu. Proti ženám-konkurentkám ve veřejné sféře tasili muži jazyk jako zbraň pokaždé, kdy se jim to hodilo: právnička Emilii Kempin-Spyri byla v druhé polovině 19. století zamítnuta žádost o otevření vlastní praxe. Když poukazovala na švýcarskou ústavu, kde jsou si všichni Švýcaři před zákonem rovni, bylo jí sděleno, že zahrnovat ženy pod pojem „Švýcar“ je stejně novátorské jako drzé. Moskevská univerzita odepřela geniální matematicce Sofii Kovalevské titul docent, neboť ten se prý uděluje výhradně mužům. Po zvolení Boženy Vítkové-Kunětické do českého zemského sněmu v roce 1912 si kolegové-poslanci nechali udělat právní analýzu jazyka: Může být „poslancem“ žena?

Čas oponou trhl a zahrnování žen pod mužské názvy se osvědčilo jako náramně pohodlné. Formulace „poslanci odhlasovali“, „herci stávkovali“, „vědci objevili“ umožňují zjednodušit veškerou, v češtině značně komplikovanou gramatiku na mužský rod. Jenže v sedmdesátých letech 20. století začaly v zahraničí probíhat výzkumy, jež doložily neblahé účinky maskulina na image žen.

Zjistilo se, že mužské názvy osob a mužská jména, přestože míněny genericky, jsou v drtivé většině spojovány s obrazy mužů. Vytvářejí image jednajícího, dominantního muže a zametají ženy (a ostatní pohlaví a identity) pod koberec. Na to, abychom si uvědomili, že například označení „mistři brusiči skla“ zahrnuje i ženy, potřebujeme vynaložit mentální práci, která se měří v psycholinguistických laboratořích. V angličtině, němčině a dalších jazycích postupně sílila opatření k rovnému jazykovému pojednání žen a mužů. Byl to první a nezbytný krok k proměně jazyka, za kterou nyní bojuje Johy/Johan*a: za *inkluzivní vyjadřování*. Více než 580 milionů odkazů k heslu *inclusive language* v googlu signalizuje, že se jedná o něco hodně, hodně důležitého. Johy/Johan*a otevírá oči a uši diváček a diváků pro inkluzivní používání českého jazyka, a bude k tomu potřebovat hodně sil.

JOHY NEBOJUJE SÁM*SAMA

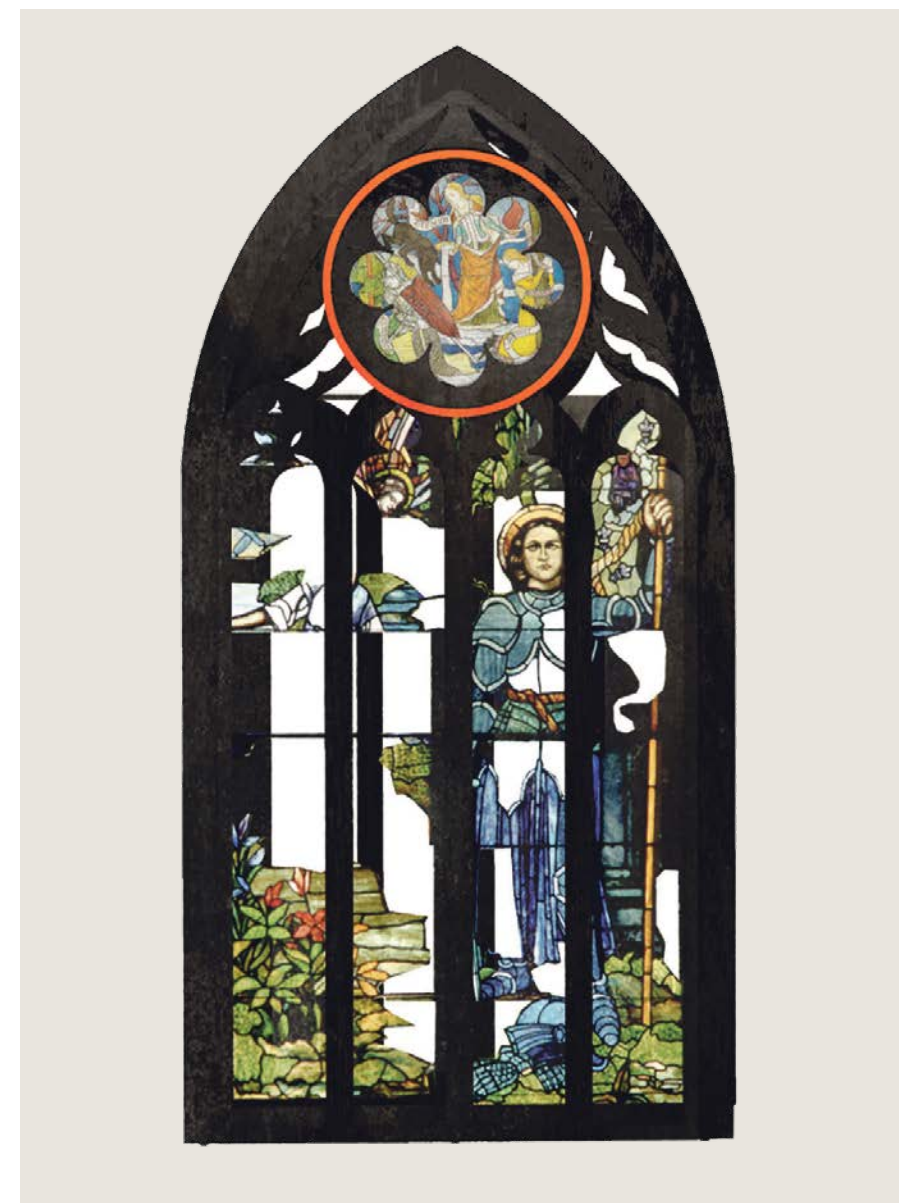
Musím přiznat, že se jako jazykovědkyně cítím spolubojovnicí. Joan/Johy/Johan*a chtěli upálit za kacířství a v české jazykovědě se za kacířské hledání identit v jazyce symbolicky upaluje dodnes; čest výjimkám. První články o rodově vyváženém pojednávání osob v angličtině a němčině se v českém tisku objevily po pádu totality v devadesátých letech. Světa Čmejrková z Ústavu pro jazyk český (ÚJČ) označila rodově vyvážené vyjadřování v angličtině posměšně za „*bitvu mezi he a she*“, která plodí „*příručky bezúhonného chování*“ s radami, „*jak se vyhnout malérům slovního sexismu všeho druhu*“. Čmejrková vyzvedala „*erotické*

fluidum češtiny“ a doufala, že čeština cizím vlivům odolá. Na obranu češtiny povstali další blaničtí rytíři a rytířky zvláště poté, co jsem začala bádát a psát o tom, zda je český jazyk vůči ženám opravdu spravedlivější než jiné jazyky. Markéta Pravdová z ÚJČ mylně pochopila inkluzivní jazyk jako bezduché přechylování a snažila se vysvětlit veřejnosti, že „*kojný ani prostatická smysl nedávají*“. Její kolega František Daneš v odpověď na mé hledání principů vyváženého vyjadřování v češtině volal po zdravém rozumu. Filosof Milan Machovec mne posílal „*do háje*“, kde prý přijdu na lepší myšlenky. Robert Adam z Ústavu českého jazyka a teorie komunikace zorganizoval na českých univerzitách petici, jež v zárodku zlikvidovala pokus zavést téma rodově vyváženého jazyka do školní výuky.

Nikdo z kritiček a kritiků neprojevil předvídavost: prohlubování demokracie nutně souvisí s demokratizací jazyka. Nikdo si neuvědomoval, jak křiklavě nespravedlivá je jazyková praxe vůči všem, kdo odmítají nosit svěřací kazajku genericky míněného maskulina. Nikdo z nich ve svých mluvnicích dodnes neuvádí žádná jazyková doporučení k inkluzivnímu vyjadřování, necituje žádné cizojazyčné ani domácí zdroje. Problematika inkluzivního jazyka je pro učebnice češtiny prostě tabu. Situace ale není tak zoufalá, jak vypadá; zachraňují ji mladí lidé. K experimentům s jazykem přistupují hravě a bez předsudků. Jazyk jako jeden z největších socializátorů má potenciál nejen produkovat, nýbrž i mírnit stres plynoucí ze silicích sociálních nejistot – a právě tomu se věnuje Institut úzkosti. Jedna jeho skupina testuje a popularizuje „*kvířenou*“, vůči všem vstřícnou a přátelskou češtinu.

Velký a těžký zápas se v Česku odehrál na poli rodově neutrálních jmen. K tomu, aby Johan*a směl*a svobodně a lidsky důstojně volit a pak používat rodově neutrální jméno, bylo zapotřebí soustředěné, trpělivé mnohaleté práce. Na všech matrikách Česka leží příručka Miloslavy Knappové *Jak se bude vaše dítě jmenovat*. Autorka do ní v roce 2006 připsala kapitolu o „*osobních jménech transsexuálů*“ a hned na začátku poznamenala, že není určena „*rodičům, očekávajícím dítětko*“. Sebrala tak rodově neutrální jména většinové populaci a přidělila je pouze trans* lidem, které tím stigmatizovala. Její seznamy obsahovaly dokonce konkrétní příjmení, vhodná pro trans* lidi; mezi nimi například Miškeje, Starove, Dolgich. Na hrubé chyby v této kapitole jsem několik let písemně upozorňovala ministerstvo vnitra. Analýzu jsem nakonec uveřejnila v tisku a nakladatelství okamžitě zrušilo plánované další vydání knihy. Za spolupráce expertek a expertů z oblasti jazyka, legislativy, práva a trans* organizací došlo ke změně české matriční praxe; rodově neutrální jména může dnes konečně volit kdokoli bez ohledu na pohlaví.

Během svého téměř třicetiletého porovnávání angličtiny, němčiny, češtiny a dalších dvou slovanských jazyků a zkoumání možnosti češtiny (nejprve v oslovování a označování žen, posléze i dalších pohlaví a identit) jsem shromáždila mnoho důkazů o tom, že čeština nejen není sama o sobě vyvážená, jak se domnívala Čmejrková, nýbrž že oblíbené generické maskulinum potlačuje rozmanitost pohlaví mnohem silněji než v jiných jazycích. Vytipovala jsem prostředky a strategie k inkluzivnímu vyjadřování, ověřila je v praxi a dala k dispozici veřejnosti.

MOŽNOST VOLBY

Johy/Johan*a si i v češtině může – byť ne tak snadno jako v angličtině – vybrat, jak bude mluvit a psát a co doporučí ostatním, aby respektovali její identitu. Nebinární člověk může hned na začátku mluvní interakce sdělit ostatním, jaké jméno, zájmeno a mluvnický rod bude používat. Může volit konkrétní mluvnický rod, s nímž se ztožní, nebo může střídát ženský a mužský rod. Mluví-li o sobě ve středním rodě, není důvod to neakceptovat. Jsou nebinární lidé, kteří preferují onikání. V otázce „*Co dělali učera?*“ je sice použita mužská (nebo jindy ženská) koncovka slovesa, nicméně v běžné mluvě není poznat, zda na konci slovesa stojí -i, nebo -y. Jiní trans* lidé volí „*netradiční*“ koncovku, například -u: „*Včera jsem viděla pozoruhodnou divadelní inscenaci*.“ Tyto a další strategie nebinárního vyjadřování se neustále vyvíjejí, precizují, testují, vznikají a zanikají podle toho, kdo se jich ujme.

Základní pravidlo je respekt: když Johan*a přejde od ženského rodu k mužskému, změním je i my a budeme jej označovat

a oslovovat v souladu s jeho citěním. Nebinární či transgender lidé nám nebudou zazlívat, když to nepůjde vmžiku a bezvadně.

Česká veřejnost se v současné době živě zajímá o inkluzivní jazyk. Lidé zbystřili oči a nastrožili uši vůči bezpředsudečnému jednání institucí a podniků, a ty se zase starají, aby rozpoznaly a získaly talenty bez ohledu na pohlaví a identity. Inzeráty s hvězdičkou, dvojtečkou (například inženýr:ka), středovou tečkou, názvy profesí v angličtině a další taktiky symbolizují vstřícnost vůči LGBTIQ+ lidem. Aby vytvořily příjemné pracovní klima, provádějí nebo zadávají si podniky a instituce průzkumy oslovování a označování LGBTIQ+ lidí a nechávají si dělat audity vlastních prezentací ve prospěch rovného pojednávání všech pohlaví. Různé profesní a studijní platformy pořádají workshopy a semináře inkluzivního jazyka. Jazyk má sloužit nám, ne my jemu, a má respektovat, nikoli potlačovat rozmanitost. To je to nejcennější poselství, které Johy/Johan*a sděluje našim srdcím.

JANA VALDROVÁ
autorka je genderová lingvistka

MARTIN MCDONAGH
PAN POLŠTÁŘ

PŘEKLAD KLÁRA VAJNEROVÁ
REŽIE TOMÁŠ RÁLIŠ
DRAMATURGIE SIMONA PETRŮ
SCÉNA JAKUB PERUTH
KOSTÝMY ANNA HAVELKOVÁ
HUDBA TOMÁŠ DALECKÝ & TOMÁŠ RÁLIŠ
CHOREOGRAFIE KAROLINA GILOVÁ
HRAJÍ ALEŠ BÍLÍK, TOMÁŠ DALECKÝ,
TOMÁŠ HAVLÍNEK, RADIM KALVODA

PREMIÉRA 28. 10. V ROKOKU
REPRÍZY 15. A 30. 11., 2., 18. A 31. 12. V ROKOKU

KTERÝ

DRZOUN, DOBYL SVĚT

Snímky z inscenace
Pan Polštář v režii Tomáše
Ráliše, která je uváděna
v divadle Rokoko

KDYŽ SE ŘEKNE SOUČASNÉ IRSKÉ DRAMA, VĚTŠINĚ LIDÍ SE JAKO PRVNÍ VYBAVÍ JMÉNO MARTIN MCDONAGH A JEHO ČERNOČERNÉ GROTESKNÍ KOMEDIE PLNÉ NÁSILÍ A TŘESKUTÝCH ABSURDNÍCH DIALOGŮ, KTERÉ JSOU UŽ OD POLOVINY DEVADESÁTÝCH LET NEDÍLNOU SOUČÁSTÍ REPERTOÁRŮ SVĚTOVÝCH, ALE I ČESKÝCH DIVADEL. TENTO DRAMATIK SE VŠAK NARODIL A ŽIJE V LONDÝNĚ, DO IRSKA JEZDIL JEN NA PRÁZDNINY JAKO DÍTĚ ZA PRARODIČI. NESMÍME SE TAK NECHAT ZMÝLIT, IRSKÝ VENKOV, KTERÝ JE DĚJIŠTĚM MCDONAGHOVÝCH NEJSLAVNĚJŠÍ HER, JE SVĚTEM IMAGINÁRNÍM, ZÁMĚRNĚ ZKRESLENÝM, KTERÝ MÁ K SOUČASNÉ REALITĚ ŽIVOTA V IRSKU DOST DALEKO.

V zatím posledním McDonaghově počínu, na Oscara nominovaném filmu *Víly z Inisheerinu* (2022), byly přírodní krásy zeleného ostrova mistrovsky nasnímány kamerou v hollywoodském stylu a vedle strhujících hereckých výkonů jsou jednou z hlavních věcí, která diváky na tomto melancholickém a pozvolna plynoucím filmu zaujme. Přesto však byly *Víly z Inisheerinu* pro mnohé McDonaghovy fanoušky mírným zklamáním – chybí zde, až na výjimky, tarantinovský černý humor a brilantně vystavěné vtípné dialogy, které jsou McDonaghovou

FOTO: PATRIK BORECKÝ

poznávací značkou. Když měl v roce 2003 premiéru *Pan Polštář*, první záměrně neirská dramatikova hra, mnozí diváci i kritici reagovali s podobně smíšenými pocity. Přesto se *Pan Polštář* od té doby stal klasikou. Městská divadla pražská se tuto černou komedií rozhodla uvést po dvaceti letech od premiéry. Diváci tak budou mít v divadle Rokoko možnost na McDonaghovu hru, kterou v první verzi uvedl jako scénické čtení již v polovině devadesátých let minulého století, nahlédnout z nové perspektivy a zjistit, jak „devadesátkové drsnárny“, kde nejčastějším způsobem komunikace je násilí, rezonují dnes.

PUNK, KNIHY A SNY O HOLLYWOODU

V roce 1986 bylo Martinu McDonaghovi šestnáct let a rozhodl se, že školního vzdělávání bylo už dost, a odmítl studovat dál. Největším vzorem mu tehdy byl jeho starší bratr John, který domů nosil desky punkových kapel, dívali se spolu na americké filmy, četli knihy a hlavně upřímně nenáviděli autority, s premiérkou Margaret Thatcherovou v čele. „Bylo dobře, že mě ve škole nenutili číst knihy, které se mi nelíbily. Možná proto jsem si uchovával lásku ke čtení,“¹ vzpomíná McDonagh na období, kdy místo školy hltal Borgese, Nabokova a další velikány světové literatury. McDonagh se poflakoval po klubech, pobíral dávky v nezaměstnanosti a hledat práci se mu nechtělo. Zlom nastal až v roce 1994, kdy se McDonaghovi rodiče rozhodli přestěhovat na důchod do Irska, bratr John odjel do Ameriky studovat scenáristiku a Martin zůstal v

FOTO: PATRIK BORECKÝ

Londýně sám. Během následujících devíti měsíců se pustil do psaní a vzniklo údajně sedm divadelních her,² v kterých zhmotnil „ponuré, nevyzpytatelné světy, v nichž defilují roztodivní psychopati, podivíni a zločinci. Světy plné černého humoru, absurdních zápletek, zvláštních obsesí i násilí.“³

McDonagh nebyl zdaleka sám, kdo v polovině devadesátých let v Británii psal hry tohoto ražení – v divadelním prostředí vrcholila popularita „cool“ dramatiky či divadla „in-yer-face“ a neuvěřitelné množství mladých bouřliváků v čele s legendami jako Sarah Kane, Mark Ravenhill, Patrick Marber či právě McDonagh dobylo londýnská a později i světová jeviště. Přes veškerý úspěch si však Martin McDonagh zachovával od divadelního establishmentu jistý odstup, protože se mu velmi přičilo elitářství, se kterým je divadlo spojováno: „Je trochu zvláštní věnovat se umělecké formě, která po vás vyžaduje zaplatit 100 dolarů, abyste se mohli vůbec zúčastnit.“⁴ Od mládí mu byl proto mnohem bližší film, ke kterému se mu však podařilo dostat až v pozdější fázi jeho umělecké kariéry.

IRSKÉ TRILOGIE

Jak již bylo řečeno v úvodu, McDonagh je sice dítě londýnského předměstí, ale jeho raná tvorba je neodmyslitelně spjata s prostředím irského venkova. Dějištěm jeho nejslavnějších her jsou zapadlé vesničky na západě Irska,

kde se zastavil čas, ať již se jedná o hrabství Galway (*Kráska z Leenane*, 1996; *Lebka z Connemary*, 1997; *Osřehlý západ*, 1997), či ještě vzdálenější Aranské ostrovy (*Mrzák z Inishmaanu*, 1996; *Poručík z Inishmoru*, 2001; *Víly z Inisheerinu*, nevydáno).

Způsob, kterým McDonagh vykreslil Irsko ve své prvotině *Kráska z Leenane*, byl a stále je velice drsný a šokující. Dramatik však přesně věděl, co dělá, ačkoli opakovaně tvrdil, že ho divadlo nikdy nezajímalo a viděl tak maximálně dvě desítky her. Vliv irských velikánů Samuela Becketta a Johna Millingtona Synge je v McDonaghově tvorbě neodmyslitelný. Hlavními postavami *Krásky z Leenane* jsou dvě ženy, čtyřicetiletá neprovdaná Maureen a její stárnoucí matka. Obě osamělé ženy jsou uvězněny ve společném soužití v bezútěšné díře, vedou spolu nekonečné slovní souboje a vše vyústí v legendární scénu, kdy dcera matce strčí ruku do pánve s rozpáleným olejem a matku zabije. McDonagh v této směsici černé komedie, hororu a osobní tragédie příběh toxického vztahu mezi matkou a dcerou končí tím, že vražda je považována za nešťastnou náhodu, a Maureen vidíme, jak začne používat stejná panovačná gesta jako předtím její matka. Peklo se tak bude bezesporu po beckettovsku opakovat. Ačkoli se jedná o McDonaghovu prvotinu, je *Kráska* mnohými považována za jeho nejlepší text. Tato intenzivní výpověď o současných mezilidských vztazích má vedle velkého

- 1 McDonagh v článku Vojtěcha Kočárníka Martin McDonagh rozšiřuje panoptikum svérázných podivínů a říká si o další Oscary, *ČT art*, 28. ledna 2023.
- 2 Tamtéž.
- 3 Tamtéž.
- 4 Martin McDonagh v článku Jesse McKinleyho *Suffer the Little Children*, *New York Times*, 3. dubna 2005.

dramatického náboje i velmi pečlivou a překvapivou stavbu, mistrně vedené dialogy a svérázný smysl pro humor.

Lebka z Connemary i *Osiřelý západ* jsou neméně úspěšnými hrami. Jak píše Tomáš Štáštka v recenzi *Lebky* v provedení spolku Kašpar: „*Jeho dílo plné vulgární mluvy, cákanců krve i rozlité pálenky, bizarních situací a především postav na hraně společnosti je u nás velice populární: vedle Kašpara má dlouhodobě hned několik kusů na svém repertoáru Činoherní klub, něco z McDonaghova rejstříku ovšem v posledních desetiletích uvedla většina scén po celé zemi.*“⁵ Na přelomu tisíciletí nejen u nás zavládla doslova irská divadelní mánie, k čemuž McDonagh přispěl i hrami *Mrzák z Inishmaan*, který vypráví o tom, co se stane, když na zapadlý irský ostrov přijedou američtí filmaři, či *Poručík z Inishmoru*, kde za hrdiny jsou vedle ne příliš bystrých vesničanů i pubertální anarchistka a mladistvý terorista, jejichž vzájemná láska je sice silnější než láska k všeobecně vážené teroristické organizaci, ne však silnější než cit k jejich milovaným zvířecím mazlíčkům. Míra násilí je v McDonaghových černých komediích tak extrémní a humor tak zběsilý, že divákům nezbyvá než plakat smíchy a s hrůzou zjišťovat, čemu všemu jsou schopni se ještě smát.

PAN POLŠTÁŘ, UJETÁ RUKA A KATI

Ambiciózní McDonagh chtěl všem dokázat, že umí psát i jinak. Hra *Pan Polštář* se od irských dábelkých grotesek liší nejen odlišným prostředím, ale i vážností tématu. Jak

vzpomíná Ondřej Sokol, který má na uvádění McDonaghových her v české premiéře téměř monopol, *Pan Polštář* by příliš úsměvů budit neměl: „*McDonaghovy hry mají několik vrstev, avšak pouze ta první je ironická. Kdyby se na mé inscenaci diváci bavili jako na Osiřelém západě, považoval bych to za prohru. V Panu Polštářovi převažují vážná témata.*“⁶ V kontextu McDonaghovy tvorby se tak nejedná o tragikomickou moralitu, ale o „*moderní tragédii inspirovanou násilím a hrůzou.*“⁷ Hlavní postavou je spisovatel, který se ocitá ve vyšetřovací cele v blíže neurčeném totalitním státě. Tato postmoderní detektivka smývá hranice mezi fantazií a realitou a klade mnoho nepříjemných otázek, které neztrácejí na znepokojivosti i po dvaceti letech.

Na další McDonaghovu hru si diváci museli počkat víc než sedm let. Černá komedie *Ujetá ruka* (2010) je první McDonaghovou hrou z amerického prostředí. Premiéra proběhla na Broadwayi a v hlavní roli se představil hvězdný herec Christopher Walken. McDonagh se neváhal pustit do rasového tématu, reakce však byly smíšené. V Čechách se hra dostala do širšího povědomí tím, že McDonagh zakázal její další provozování v Činoherním klubu bez toho, aby byl obsazen černošský herec. Ondřej Sokol se začerněním obličejem nestačil a téma blackface se stalo námětem diskusí i v českém divadelním

⁵ Tomáš Štáštka: Do jednoho pokoje lze vměstnat irský hřbitov i opilcovo doupě, *iDNES*, 13. září 2021.

⁶ Ondřej Sokol v článku Kateřiny Kočíčkové *Pan Polštář*, hra od divadelního Tarantina, *iDNES*, 8. června 2005.

⁷ Vladimír Procházka v článku Kateřiny Kočíčkové.

FOTO: PATRIK BORECKÝ

světě. Zatím poslední McDonaghovou hrou, která se v Čechách uvádí, jsou *Kati* (2015). McDonagh se tentokrát pustil do tématu trestu smrti a vypráví příběh posledního britského kata, který poslední popravu provedl v roce 1963. Po typických vtipných a barvitých dialogích plných popkulturních odkazů a vulgarismů v této hře není ani stopy, přesto však jsou i *Kati* hrou mezinárodně úspěšnou.

OSCAROVÝ SCENÁRISTA A REŽISÉR

Martin McDonagh si v posledních dvou dekadách začal postupně plnit své filmové sny. A úspěšně. Již jeho režisérský a scénaristický debut *Šestiraňák* (2004) mu vynesl Oscara za nejlepší krátkometrážní film. McDonagh se mohl spolehnout na fenomenálního irského herce Brendana Gleesona a i přes nedostatek filmových zkušeností a technických znalostí natočit zběsilou jízdu vlakem tak, že ho i filmaři začali brát vážně. Následoval dnes již kultovní snímek *V Bruggách* (2008), ve kterém se neúspěšný zabiják po zpackané misi musí skrývat v největším zapadákově světa, belgických Bruggách. V tomto již celovečerním filmu opět exceluje Brendan Gleeson v okouzlivícím tandemu s neméně slavným irským hercem Colinem Farrellem.

Následoval švihlý western *Sedm psychopatů* (2012), kde se v epizodních rolích objevují takové hvězdy jako Christopher

Walken, Tom Waits, Woody Harrelson, Sam Rockwell či opět Colin Farrell, a konečně veleúspěšný snímek *Tři billboardy kousek za Ebbingem* (2017), se kterým Martin McDonagh dobyl Hollywood. Na tomto filmu je pozoruhodné mimo jiné i to, že se McDonaghovi podařilo stvořit silnou ústřední ženskou postavu, za jejíž suverénní ztvárnění si vynikající americká herečka Frances McDormand zaslouženě odnesla nejvyšší filmové ocenění. V předchozích filmech (i nejnovějších *Vlách z Inisherinu*) či v jeho divadelních hrách ženské postavy hrály přece jen role vedlejší.

Není bez zajímavosti, že v teprve prvním londýnském nastudování *Pana Polštáře* od premiéry (Duke of York's Theatre, režie Matthew Dunster) ústřední roli spisovatele Katuriana hraje zpěvačka Lily Allen. Její herecký výkon však podle kritika Michaela Billingtona nedosahuje potřebné síly a zneklidňující působivosti. Podle samotného McDonagha však obsazení ženy místo původně plánovaného Davida Tennanta do hlavní role *Pana Polštáře* vyhovuje jeho zálibě v šokování publika. V Městských divadlech pražských *Pana Polštáře* inzerují jako výpověď o násilí, za které odmítáme nést odpovědnost, a diváci hru uvidí v plně mužském obsazení v režii Tomáše Ráliša. O šok se zřejmě McDonaghův text postará i tak.

HANA PAVELKOVÁ

autorka je anglistka a překladatelka

FOTO: PATRIK BORECKÝ

FOTO: PATRIK BORECKÝ

KDYŽ MĚL V ROCE 2003 PREMIÉRU PAN POLŠTÁŘ, PRVNÍ ZÁMĚRNĚ NEIRSKÁ DRAMATIČKA HRA, MNOzí DIVÁCI I KRITICI REAGOVALI SE SMÍŠENÝMI POCITY. PŘESTO SE PAN POLŠTÁŘ OD TÉ DOBY STAL KLASIKOU. MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ SE TUTO ČERNOU KOMEDIÍ ROZHODLA UVÉST PO DVACETI LETECH OD PREMIÉRY.

FOTO: YURIJ KULINIČ

TÉMA, KTERÉ
NESNESE
LEŽ A PŘETVÁŘKU

HOLODOMOR

Proč je námětem vaší inscenace *Café 1933* stalinistický záměrný hladomor na Ukrajině?

Když jsem byla malá, babička mi vyprávěla, jak její rodina přežila holodomor. Jako dítě jsem to vnímala jako strašidelnou pohádku. Jenže to byla realita. Nespravedlivá, krutá, traumatická. Téma holodomoru je důležité pro každého Ukrajince, protože neexistuje rodina, kterou by tato tragédie nepostihla. Věřím, že divadlo by se mělo zabývat bolestivými tématy, o kterých se těžko mluví, proto jsem využila možnost toto naše národní téma v rámci projektu Imagine UA zpracovat.

Říkáte, že je důležité pro každého Ukrajince. Je důležité na něj upozorňovat i v kontextu celoevropské moderní historie?

Ukrajinský holodomor splňuje všechny body definované v Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia přijaté Valným shromážděním OSN. A nedávno byl za genocidu uznán, což představuje především historickou a právní spravedlnost. Na světové úrovni je uznán a odsouzen fakt, že ruský komunistický totalitní režim záměrně spáchal genocidu ukrajinského národa. Celý svět by měl znát zločinnou povahu Moskvy, která se snaží o falzifikaci historie

politickým lhaním. Měli bychom pochopit, jak a proč k tragickým událostem došlo, být ostrážiti a nedovolit, aby se devadesát let staré události opakovaly. Také je důležité vyvracet teorii, že co se děje někde jinde, se mě netýká. A také si myslím, že pravdivá prezentace oněch událostí brání rozvíjení jisté nostalgie po komunismu a odhaluje jeho skutečnou podstatu.

Odkud jste čerpala informace a podle čeho jste vybírala konkrétní příběhy?

Velmi mi pomohl digitalizovaný archiv Národního muzea hladomoru v Kyjevě. Nejcenější pro mě byly videorozhovory s lidmi, kteří přežili. Vyselektovala jsem dvacet příběhů a společně s herci jsme vybrali sedm, které se nás nejvíce dotkly. Probírali jsme i zážitky našich rodin a některé z nich zapracovali do scénáře. Mojí prioritou bylo, aby každý herec ztvárňoval příběh, který v něm nějak rezonuje. Holodomor je téma, které nesnese lež a přetvářku.

Co vás nejvíce šokovalo?

Nedokážu vyzdvihnout jedinou konkrétní věc. Ale vybavilo se mi vyprávění, jak po vsi jezdil povoz, na který se nakládala těla zemřelých. Sběrači mrtvol vešli do domu, kde ležela ještě živá babička. Když ji vyváděli, křičela: „Kam mě nesete? Já přece

ANNA TURLO
(*1992)

Pochází z Kyjeva, vystudovala režii činoherního divadla, management cestovního ruchu a řízení letového provozu. Od roku 2017 se souběžně věnuje prvním dvěma profesím. Za svou první inscenaci *Úhel pohledu* (2019, Malyi theatre), která se odehrávala ve tmě a přibližovala publiku svět nevidomých, byla nominována na cenu Kyjivska pektoral za nejlepší režijní debut. Pracovala jako projektová manažerka grantového programu Evropské unie Kreativní Evropa a od roku 2020 v kyjevském akademickém divadle Zolotivorota, kde zajišťovala mezinárodní aktivity. Na této komorní scéně, zaměřené na aktivní dialog s publikem a sociální projekty, režírovala inscenaci o emigrantech *Švábi* (Janusz Głowacki, 2020) nebo satirickou fantasy *Malý Zaches* (podle E. T. A. Hoffmanna, 2023). Po vypuknutí války na Ukrajině odjela v březnu 2022 do České republiky. V současné době je koordinátorkou programu Imagine UA Městských divadel pražských. S Orestem Pastukhem připravila na Malé scéně divadla ABC tradiční ukrajinské adventní divadlo *Vertepa* ve Studiu Švandova divadla režírovala *Trójanky* podle textu Davida Košťáka. Její dokumentární inscenace *Café 1933* bude mít premiéru v pasáži U Nováků (3Kino Art) 24. listopadu.

ještě žiju!“ A oni na to: „Ondeseme vás na hřbitov, abychom se zítra nemuseli vrátet.“ Krutost a pohrdání lidským životem, to je to, co mě šokuje nejvíc.

Během holodomoru zemřelo více než pět milionů Ukrajinců, mnozí se stali obětmi kanibalismu. Anotace slibuje ukázky dobového jídelníčku, to zní zlověstně.

Diskutovali jsme s herci o formátu a nakonec se rozhodli držet humánního přístupu. Nechceme diváka šokovat ani znepokojoovat. Hlavní je porozumět mechanismům – jak byl hladomor organizován, kdo to řídil, jak tato tragédie ovlivňuje naši současnost a co z ní můžeme vyvodit. Historie je přísný učitel. Nutí nás opakovat kapitoly, ze kterých jsme se nepoučili. Co se týče kanibalismu, vzpomenu zde ukrajinského spisovatele Ivana Bahrjanyje, emigranta, který v pamfletu *Proč se nechci vrátet do SSSR* (1946) píše zhruba toto: Dokážete si vy, matky celého světa, představit stát a režim, ve kterém byste mohly sníst vlastní dítě? Ne! Naše matky a sestry jsou stejně úspěšné jako dobrotivé jako matky a dívky v Itálii, Francii nebo Anglii. Přesto je bolševismus do tak tragické fáze vešel. Dohnal je k tragédii, kterou lidská mysl za normálních okolností nedokáže pochopit. Byly postaveny před děsivou volbu: buď zemřít strašlivou smrtí hladem, nebo... A to druhé nebo už bylo výplodem šílenství umírajícího. A za tímto nebo byla tak jako tak smrt.

V inscenaci hrají až na jednu výjimku ženy. Je to dáno tématem, nebo je v České republice více ukrajinských hereček než herců?

Vzhledem k válečnému stavu nesmějí muži v povolávacím věku (až na výjimky) opouštět Ukrajinu. Proto je v našem projektu zapojen pouze jeden herec. Student Charkovské divadelní univerzity Daniel Rypalenko vystupoval už ve *Vertepu* a také v *Kuchyni*. Je energický, umí se vžít do role a výborně interaguje s kolegy. Bude hrát všechny mužské charaktery. Avšak nedostatek mužských herců není jediný důvod. Při výběru pro mě bylo důležité, aby účinkující byli připraveni zapojit se naplno, přednést příběh, zaujmout nějaký postoj a srozumitelně ho prezentovat.

Proč jste oslovila skladatelku a hudebnici Veroniku Pozniak, studentku herectví na DAMU?

Veronika je velmi talentovaná, a protože atmosféru inscenace modeluje živá hudba, potřebuji hudebníky, kteří umí nejen hrát podle not, ale také improvizovat, nabízet nápady a skládat. Základem budou dobové písně a melodie z Česka, Ukrajiny a Ruska s využitím různých zvuků, církevního zpěvu a recitace. Písně zazní v jazyce, v němž byly napsány, protože melodie jazyka lépe zprostředkuje náladu.

Dokážete odhadnout reakce českých diváků a jste připraveni i na kontroverzi?

Každé představení bude jedinečné díky reakcím publika. Proto promyšlíme varianty interakce a máme různé akční scénáře. Cílem je vytvořit bezpečné prostředí jak pro herce, tak pro diváky. Rozdílné reakce jsou normální, včetně odchodů z představení. Rozhodně však nemáme v úmyslu vytvářet negativní emoce. Naopak. *Café 1933* pojednává o tom, jak je důležité zachovat si lidskost a že jediné humanita nám umožňuje projít nejtemnějšími stránkami historie.

Café 1933 se hraje v pasáži 3Kino Art. Chcete vyvolat kavárenské intelektuální diskuse?

Usilovala jsem o prostor podobný kavárně. Pasáž do koncepce zapadá a umožňuje vytvořit i s minimální scénografií odpovídající atmosféru a naladit publikum na správnou vlnu. *Café 1933* je jakýmsi časovým průsečíkem. Aniž by člověk vstal od stolu, přenes se z pražské kavárny třicátých let minulého století do prostředí, které by mohlo být kavárnou na Ukrajině v téže době. Kavárna je obecně srozumitelný background a právě na hraně běžného vnímání by měly přicházet nové prožitky a emoce.

Se současnou životní situací se vyrovnáváte s pomocí psychologa a kultury. Čím vám pomáhá kultura?

Kultura a divadlo pomáhají lidem udržovat víru v lidskost. Divadlo je skvělým místem k reflexi a zamyšlení nad věcmi, které nelze snadno vyjádřit ani při rozmluvách s psychologem. Kreativita je univerzální způsob komunikace, způsob hledání spřízněných duší, objevování nových úhlů pohledu, sdílení vlastních myšlenek a někdy i způsob, jak změnit názor. Umění je nyní mimořádně důležité, protože připomíná lidem jejich lidskost, empatii a lásku k bližnímu. Naše realita je stále méně stabilní a děsí. Umění vnáší do života světlo porozumění.

Je mezi ukrajinským a českým angažovaným divadlem velký rozdíl?

Nejspíš není. Vše závisí na divácích, na jejich otevřenosti, zájmu a touze se buď aktivně zapojit, nebo zůstat pozorovatelem. Věřím, že v imerzivním divadle mohou zažít něco nového bez ohledu na to, jakou strategii zvolí. Hlavní je umět naslouchat sám sobě, vnímat probouzející se emoce. Český divák bývá, bůhví proč, považován za bezemočního. Nemyslím si, že je to pravda. Ale protože interaktivní performance je svého druhu výzkum, těším se, že zjistím něco nového o českém divákově, ukrajinských hercích i o sobě.

Kdybyste měla popsat duši ukrajinského národa, k čemu byste ji přirovnala?

Vždy jsem si ji představovala jako zraněnou dívku, která se ale postupem let stává silnější, odvážnější a rozhodnější.

VERONIKA BOUŠOVÁ
autorka je divadelní publicistka

KDYŽ

NE PRAK TA

DĚLAL
SCÉNY

DÍLO KLASIKA ČESKÉ KARIKATURY **JIRÍHO WINTERA NEPRAKTY JE ROZSÁHLÉ A PRÁVEM HO ŘADÍ K NAŠIM NEJVÝRAZNĚJŠÍM VÝTVARNÍKŮM 20. STOLETÍ. VEŘEJNOSTI BYL ZNÁM ZEJMÉNA JAKO AUTOR KRESLENÉHO HUMORU A ILUSTRÁTOR KNIH, DESÍTKY LET SE VŠAK ZABÝVAL TAKÉ FILMOVOU TVORBOU. JEHO VÝTVARNÝ RUKOPIS NAVÍC NESOU VÍCE NEŽ TŘI DESÍTKY DIVADELNÍCH INSCENACÍ, Z NICHŽ MEZI NEJVÝZNAMNĚJŠÍ PATŘÍ TITULY Z MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH.**

Jiří Winter NEPRAKTA na fotografii Jiřího Kruliše

Winterova firma Neprakta, jež se v průběhu času stala nedílnou součástí jeho jména, vznikla v roce 1948. Založil ji s blízkým přítelem, svým prvním náměťářem Bedřichem Kopeckým. Podnik na výrobu kresleného humoru byl nápadem vskutku nepraktickým, a aby o tom nebylo pochyb, oznamovala to již hrdě ve svém názvu ironizujícím nesmyslná označení tehdy nově vznikajících státních podniků (Masna, Narpa, apod.). Pod pseudonymem Neprakta uveřejnili v následujících dvaceti letech bezmála dvacet tisíc kreslených vtipů. V šedesátých letech vystavovali se sdružením Polylegan – neformální skupinou výtvarných umělců z okruhu časopisu Mladý svět.

Kreslířova celoživotní záliba v humoru byla v ostrém rozporu s těžkostmi, jež mu přinesla válka. Během ní přišel jako poloviční Žid o většinu rodiny a sám dokázal přežít několik let v nacistickém vězení, kam se dostal za svoji aktivní účast v protifašistickém odboji.

Válečná léta ho navíc zastihla na prahu plnoletosti, v období rozhodování o budoucím profesním zaměření. Od původního plánu stát se přírodovědcem musel upustit, neboť vysoké školy byly zavřené. Zvolil tedy Střední grafickou školu na Smíchovské a po skončení války absolvoval ještě několik semestrů na Přírodovědné fakultě Univerzity

Karlovy, studium nedokončil, protože musel vydělat na živobytí nejen sobě, ale také mamince, která jako jediná hrůzy nacistických lágrů přežila. O přírodu a její ochranu se však nikdy nepřestal zajímat a své znalosti s úspěchem přenášel do svých kreseb. V oblasti ilustrace se věnoval i odborné přírodopisné kresbě. Ilustroval kupříkladu první českou knihu o kynologii. Mezi jeho další záliby, v nichž nalézal potěšení a často i inspiraci, patřila historie, byl uznávaným orientalistou a sběratelem rozmanitých kuriozit. Vášnivě se zajímal o tajemno všeho druhu. Shromažďoval například rituální předměty a neobvyklou společnost v domě mu dělala sbírka lidských lebek.

V roce 1960 odstartovala jeho spolupráce se spisovatelem Miloslavem Švandrlíkem, k níž se váže následující historika. Na festivalu Haškova Lipnice totiž oba obdrželi první cenu, i když každý v jiném oboru – Miloslav Švandrlík za literaturu a Jiří Winter za ilustraci. Na večírku, který následoval, se oba domluvili, že když mají oba ocenění, měli by začít spolupracovat. Tak vzniklo jejich první společné dílo s názvem *Krvavý Bill a viola*, a ačkoli se jednalo o prosté příhody posázavského trampa, náklad byl v okamžiku rozebrán. V roce 1968 vyšel Švandrlíkův román *Černí baroni* a s ním i zákaz publikovat. Jiří Winter však

dokázal prosadit jejich tvorbu v oblíbeném satirickém týdeníku *Dikobraz*, v němž se stali hlavními autory.

V Městských divadlech pražských Winter poprvé vytvořil scénu pro kabaretní pásmo *Vzhůru po Rio Botičo* uváděné v divadle Rokoko v roce 1960. Na stejné scéně, ale o dva roky později realizoval ještě kostýmní výpravu pro populární dětskou komedii *Robot Emil*, k níž graficky zpracoval i program.

Znovu ke spolupráci ho přizval až režisér Richard Mihula, jenž v divadle ABC chystal legendární revue *Těžká Barbora* z někdejšího repertoáru Osvobozeného divadla. Psal se rok 1985, od poslední premiéry *Těžké Barbory* na scéně divadla ABC uplynulo necelých třicet let a Jaroslav Ježek by oslavil osmdesát let. Znovuvedení provázela značná skepse, především ze strany pamětníků, kteří měli hru výlučně spjatou s jejími autory a atmosférou doby, v níž byla napsána. Mladí tvůrci se naopak domnívali, že by se odkaz V+W měl připomenout a že nastala i vhodná příležitost seznámit mladou generaci s tvorbou skladatele Jaroslava Ježka. Inscenace nakonec dosáhla 122 repríz a nemalým přínosem k jejímu úspěchu byla účast Jiřího Wintera v inscenačním týmu. Kostýmy vytvořené podle jeho návrhů i jednoduchá scéna korespondovaly s dramaturgickým záměrem, přesně vymezovaly děj, dobově ho rámovaly a navíc pomohly zvýraznit poetický humor obou autorů předlohy. K Ježkovu výročí nadto odkazovala opona revuálky s hudebníkovým obrázkem v půvabné „nepraktovské“ stylizaci. Malovanou podobu měly i některé rekvizity.

Úspěch inscenace přivedl její tvůrce k nápadu realizovat další revue V+W. V roce 1988 měl v divadle ABC premiéru *Osel a stín*. Režisér Mihula pověřil Jiřího Wintera, aby pro ni i tentokrát navrhl kostýmy. Předchozí úspěch se ovšem nepodařilo zopakovat, neboť hra byla příliš svázána s dobou svého vzniku. Po revoluci v roce 1990 přispěl Jiří Winter ještě ilustrací programu ke Švandrlíkovým *Černým baronům* dramatinovaným Jiřím Venclíkem pro jeviště divadla ABC.

Kromě Městských divadel pražských spolupracoval také na programech Laterny magiky, Divadla Na Fidlovačce a někdejšího Mahenova divadla v Brně. Filmová a divadelní tvorba byla pro Jiřího Wintera zpravidla vybočením do trochu jiného světa, v němž měl někdy více, jindy méně vliv na konečný výsledek. Umělcovo jméno tu bylo jedním z mnoha, přesto ani v těchto oborech jeho rukopis – výrazné charaktery provedené silnou a stejnoměrně vedenou linkou – nelze přehlédnout, neboť i jako scénograf, kostýmní výtvarník či propagační grafik pracoval svými typickými výtvarnými prostředky.

Jiří Winter byl nositelem medaile za protifašistický odboj. V roce 1981 získal titul Zasloužilý umělec a Česká unie karikaturistů mu v roce 2004 udělila Řád bílé opice za celoživotní přínos české karikatuře.

JUSTINA BARGEL KAŠPAROVÁ

autorka je archivářka Městských divadel pražských

FOTO: MARTIN POŠ / FOTOGRAFICKÝ FOND IDU

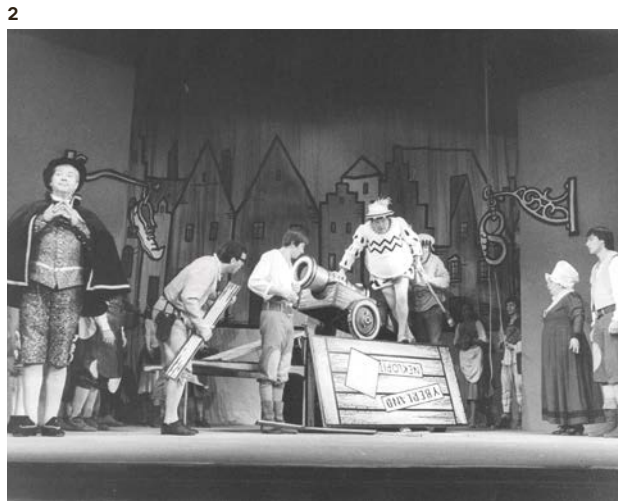

FOTO: MARTIN POŠ / FOTOGRAFICKÝ FOND IDU

FOTO: MARTIN POŠ / FOTOGRAFICKÝ FOND IDU

ARCHIV MDP

ARCHIV MDP

JIRÍ WINTER NEPRAKTA / SOUKROMÝ ARCHIV JAROSLAVA KOPECKÉHO

- 1 Jiří Voskovec, Jan Werich: *Osel a stín*, divadlo ABC 1988
Václav Vydra (oslař Skočdopols) s Janem Faltýnkem (zubař Nejezchlebos)
Režie Richard Mihula
- 2 Jiří Voskovec, Jan Werich: *Těžká Barbora*, divadlo ABC 1985
Režie Richard Mihula
- 3 Jiří Voskovec, Jan Werich: *Těžká Barbora*, divadlo ABC 1985
Martin Stropnický (Druhý žoldněř) s Borisem Rösnerem (První žoldněř)
Režie Richard Mihula
- 4 Obálka programu k inscenaci *Černí baroni aneb Muzeum stalinismu*, divadlo ABC 1990
Grafický návrh Jiří Winter Neprakta
- 5 Obálka programu k inscenaci *Osel a stín*, divadlo ABC 1988
Grafické zpracování Jiří Winter Neprakta
- 6 Návrh kostýmu vojáka pro inscenaci *Osel a stín*, divadlo ABC 1988
- 7 Návrh revuální opony pro inscenaci *Těžká Barbora*, divadlo ABC 1985

OPTIMISTI SE UČÍ

V Polsku padla vlastizrádná vláda

Slovensko se drží
jako Maďarsko
U nás se schyluje k lepšímu
Já se radši někde schovám
a počkám
až to někdo vybojuje
pro mě
za mě

Řekni d'áblovi ano
Petru Minaříkovi

Kdyby k nám ke stolu přišel d'ábel
a já bych si moh vybrat kdo umře
byl by to Putin

Svoji duši bych vyměnil
za jeho pohřeb

Ale kdybych si moh vybrat koho zabít
tak by to byl Lukašenko

Duše za Putina
Pro Lukašenka kulka

Peklo

Nevím jak to tam vypadá
ale je jasné že to tam smrdí sírou
je vedro nebo zima
fronta na pivo nekonečná
a ze všech repráků
nahlas
všude
furt
hraje rádio Impuls

Jednou jsem slyšel
jak papež František
řekl kurva

ANGLICKY

pesimisti rusky
my jedeme do Prahy číst básně
a krást
Jsem skeptik
ovládám tři evropské řeči
mám tisíce fanoušků
a šlohnul jsem česnek
Kdybych nebyl my
tak bych nás vyfotil

Praha na prvním místě v Evropě!

Zaměstnanost má nový rekord!
V Česku pracuje nejvíc lidí
ubývá podnikatelů
bez zaměstnanců!
Ach jak slastně jsem rád
Sedím
piju
nepracuju

Jdu na gulášek

Byl to dobrý den
Ráno jsem všechny vytrolil
napsal jednu dobrou báseň
a šel na gulášek
Pak jsem až do večera neměl co dělat

Nechybí mi nic
sem si všim
Už nějakou dobu
jsem si všim

Alexanderplatz

U vchodu do metra
sedí žebrák
Kelímek před sebou
v ruce karton
na něm nápis
FOR WEED

Za ním muž
krmí syna v kočárku
hamburgerem

Toto je civilizace

MODERNÍ DIVADLO

Listy

Na zahrádce dělám sbírku
Nezáleží jestli Morava nebo Francie
listy jsou všude stejné

Jediné francouzské slovo
co znám
je cabernet sauvignon
Opakuju to pořád dokola
až mi to říkají místo *dobré ráno*

Opakuju to pořád dokola
a v rukou mám jen merlot a pinot noir

Opakuju to pořád dokola

Na zahrádce dělám sbírku
Listy do sáčku a spálit
Cabernet sauvignon a dobré ráno

Přátelé v Brně

Všichni se spolu
tak trochu
bavíme
i když se třeba
úplně nemusíme
Jsme takový lidský vzorek
Evropské unie

Vzájemně je to
nejen ekonomicky
výhodné

NOVÉ TEXTY: LYRIKA

xxx

Vrak tvých pocitů se posunul
Nádraží prohodilo pár slov
Něco jako
I dnes to stálo za to
Pak opustilo stanici

V rakvích se prý leží suše
Vstupuje se do nich jako do bot

Mezitím se někdo někde dostal
V pořádku a včas
Reklamnímu poutači bezduše sdělil
Včera to bylo taky dobrý

xxx

Plurál se stal neurčitkem
Útěk z města do města
Jistá nejistota
I v podniku je klec
A venku zima taky

Být nenáročný
Zvyknout si na náhodnou pomlázku a rohlík
Když je teplo jedlé
Velký pátek

2. ČÍSLO

FILIP KLEGA
(*1992 V OSTRAVĚ)

JE ČLEMEM UNDERGROUNDOVÉHO
USKUPENÍ VÍTRHOLC, KDE
RECITUJE A HRAJE NA BASKYTARU.
SPOLUPOŘÁDÁ AUTORSKÁ ČTENÍ
OMLATINA. KNIŽNĚ PUBLIKOVAL
V BÁSNICKÉ ANTOLOGII *PANDEZIE*
(2021) A V MEZINÁRODNÍ BÁSNICKÉ
ANTOLOGII *LINES FROM VISEGRAD*
(2022). DEBUTOVAL BÁSNICKOU
KNIHOU *ANDRSTÁN* (EDICE MLAT,
VĚTRNÉ MLÝNY, 2022), ZA KTEROU
V ROCE 2023 OBDRŽEL CENU
JIRÍHO ORTENA.

NOVÉ TEXTY: JINÉ

#Ť_

NO A TOTO NENÍ ONO
NOA TORI NENJ O
HA TOT NENJ O JO
NOA NTOTTI BEBENOJKNK
NA TOTO NENI ONI
no a tt nn oni
no a toto není ono
no a toto není ono
Ale
Máte přátele

???

Už nerozeznám rozdíl mezi slovy
nerozeznám a rozdíl
mezi slovy nerozeznám a rozdíl mezi slovy
nerozeznám a rozdíl
už nerozeznám rozdíl mezi slovy
nerozeznám a rozdíl
mezi slovy nerozeznám a rozdíl
mezi slovy nerozeznám a rozdíl
už nerozeznám

(...)

Život je skloňování

###

Prosím tě, co děláš?

dělám dělám
sedím dýchám seru peru jedu jím piju
piju piju
sedím seru dýchám peru prosím spím vstávám
nestíhám jedu domlouvám zařizuju
omlouvám odmítám dávám beru peru koupu
neholím se
odpouštím zapomínám nedávám neberu
někde něco někdy možná uvidíme

Prosím tě, čím se živíš?

Živím se
Zvon se
zvn s
Z V S
SE
BE
ZVMS
ZVMNSB
BSNMVZB
VZP
VP
VJ
vš
VETSINOUE JE TO JEDNO
většinou je to tak jak to jde
tak

Jak to jde?

LISTOPAD—PROSINEC 2023

ABC

- 2 ČT 19.00 W. Russell SHIRLEY VALENTINE
+ Prohlídka zákulisí po představení
- 4 SO 15.00 V. Just KONTROVERZE V DĚJINÁCH MDP I
Kronika na Malé scéně
- 11 SO 10.00 HERECKÝ KURZ PRO NEHERCE
Malá scéna
19.00 M. Vačkář, O. Havelka
ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE
- 13 PO 19.30 M. Vačkář, O. Havelka
ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE
- 15 ST 19.30 E. Thompson NA ZLATÉM JEZEŘE
+ Prohlídka zákulisí po představení
- 16 ČT 19.30 A. Miller SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO
- 17 PÁ 19.30 N. V. Gogol REVIZOR
- 18 SO 19.30 K. Čapek BÍLÁ NEMOC
+ Lektorský úvod od 19.00 na Malé scéně,
předplatné sk. V
- 19 NE 14.00 J. M. Barrie, D. Drábek PETR PAN
- 24 PÁ 19.00 W. Russell SHIRLEY VALENTINE
- 25 SO 17.00 1. PREMIÉRA E. Ferrante, A. De Angelis
GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ
- 26 NE 17.00 2. PREMIÉRA E. Ferrante, A. De Angelis
GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ
- 27 PO 19.00 W. Shakespeare JAK SE VÁM LÍBÍ
- 28 ÚT 19.00 E. Thompson NA ZLATÉM JEZEŘE
- 29 ST 19.00 A. Miller SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO
- 30 ČT 19.00 R. Sonogo, R. Giordano VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...

ROKOKO

- 1 ST 19.00 Z. Salivarová HONZLOVÁ
- 7 ÚT 19.00 L. Trmíková SOUKROMÉ ROZHOVORY
Divadelní spolek JEDL
- 8 ST 19.00 D. Jařab ČURDA, HRDINA JEDNÉ PROHRY
- 10 PÁ 19.00 S. Stone YERMA
+ Prohlídka zákulisí po představení
- 13 PO 19.00 DERNIÉRA O. Doryčevskij
JAK UMĚT KRÁST
- 14 ÚT 19.00 D. Jařab ČURDA, HRDINA JEDNÉ PROHRY
- 15 ST 19.00 M. McDonagh PAN POLŠTÁŘ
- 16 ČT 19.00 L. Trmíková ŽENY, DRŽTE HUBY!
Divadelní spolek JEDL
- 17 PÁ 19.00 Z. Salivarová HONZLOVÁ
- 19 NE 19.00 D. Drábek HERECKA SOBOTNÍ NOCI
+ Prohlídka zákulisí po představení
- 20 PO 19.00 E. Kishon ODDACÍ LIST
Zadáno
- 21 ÚT 19.00 L. Trmíková MÉDEIA
Divadelní spolek JEDL
- 25 SO 19.30 ROZPUSTILÁ NOC
Pronájem
- 26 NE 19.00 H. Ibsen, L. Trmíková OPERA IBSEN / PŘÍZRAKY
Divadelní spolek JEDL
- 28 ÚT 19.00 S. Stone YERMA
- 29 ST 19.00 D. Drábek HERECKA SOBOTNÍ NOCI
- 30 ČT 19.00 M. McDonagh PAN POLŠTÁŘ

V PASÁŽI U NOVÁKŮ
(3KINO ART)

- 24 PÁ 19.30 PREMIÉRA Anna Turlo: CAFÉ 1933
- 25 SO 19.30 Anna Turlo: CAFÉ 1933
- 27 PO 19.30 Anna Turlo: CAFÉ 1933
+ Lektorský úvod od 19.00

AKTUÁLNÍ INFORMACE
O PROGRAMU
NALEZNETE NA

[WWW.
MESTSKA
DIVADLA
PRAZSKA
.CZ](http://WWW.MESTSKA
DIVADLA
PRAZSKA
.CZ)

ZMĚNA PROGRAMU
VYHRAZENA

KOMEDIE

- 11 SO 14.00 J. Potůček PROHLÍDKA DIVADLA KOMEDIE –
ARCHITEKTURA A HISTORIE
19.30 PREMIÉRA Ch. Josephine JÁ, JOHAN*A
- 13 PO 19.30 J. Neziraj MÍROVÍ VYJEDNAVAČI
Česká premiéra, koprodukce s Gendra
Multimedia (Kosovo)
- 14 ÚT 19.30 J. Neziraj MÍROVÍ VYJEDNAVAČI
Koprodukce s Gendra Multimedia (Kosovo)
- 16 ČT 17.00 LA BATALLA
Ve spolupráci s Instituto Cervantes Praha
- 17 PÁ 19.30 L. Vagnerová AMAZONKY
Lenka Vagnerová & Company
- 18 SO 19.30 Ch. Josephine JÁ, JOHAN*A
22.00 NOC DIVADEL – PINKBUS A PINKPANEL
Vystoupení a debata
- 19 NE 19.30 L. Vagnerová GOSSIP
Lenka Vagnerová & Company
- 20 PO 10.00 L. Vagnerová GOSSIP
Pro školy, Lenka Vagnerová & Company
19.30 A. Ricaño HOTEL GOOD LUCK
+ Lektorský úvod od 19.00
- 21 ÚT 19.30 L. von Trier, D. Alighieri
KOMEDIE JACK STAVÍ DŮM
+ Lektorský úvod od 19.00
- 22 ST 19.30 J. Maksymov TESLA
- 24 PÁ 19.30 L. Vagnerová RIDERS
Koprodukce s Lenka Vagnerová & Company
- 25 SO 19.30 L. Vagnerová RIDERS
Koprodukce s Lenka Vagnerová & Company
- 26 NE 19.30 L. Vagnerová AMAZONKY
Lenka Vagnerová & Company
- 27 PO 15.00 T. Jarkovský, J. Vašíček podle Sofokla
ANTIGONA
Klub mladého diváka, koprodukce
s Divadlem Drak
19.30 T. Jarkovský, J. Vašíček podle Sofokla
ANTIGONA
Koprodukce s Divadlem Drak
- 28 ÚT 8.30 T. Jarkovský, J. Vašíček podle Sofokla
ANTIGONA
Pro školy, koprodukce s Divadlem Drak
11.00 T. Jarkovský, J. Vašíček podle Sofokla
ANTIGONA
Pro školy, koprodukce s Divadlem Drak
19.30 Ch. Josephine JÁ, JOHAN*A
- 29 ST 19.30 D. Bowie, E. Walsh LAZARUS
- 30 ČT 19.30 D. Bowie, E. Walsh LAZARUS

 představení v rámci ukrajinského programu

MÍROVÍ VYJEDNAVAČI
JETON NEZIRAJ
REŽIE: BLERTA NEZIRAJ

Na konci války, at' už je jakkoli dlouhá a urputná, přicházejí vyjednavači, vyslanci míru, kteří mají za úkol zprostředkovat mezi stranami konfliktu dohodu. Kdo jsou ti lidé a jak pracují? Opravdu se lidé ze znepřátelených zemí po dojednání mírových podmínek usmíjí? Existuje něco jako vzájemné kolektivní odpuštění, nebo je to výlučně individuální skutek?

ČESKÁ PREMIÉRA
KOMEDIE
13. 11. 19.30, 14. 11. 19.30

JAK UMĚT KRÁST
OLEKSIJ DORYČEVSKIJ
REŽIE: OLEKSIJ DORYČEVSKIJ

Máte sousedy? A máte sousedy, kteří mají něco, co vy nemáte? Trápí vás, že to chcete mít taky? Máme pro vás snadné řešení: ukradněte jim to! Můžete ukrást nejen kolo, ledničku, televizi, ale třeba také báseň nebo kus historie. Aby se vám dobře kradlo, musíte se ale naučit lhát. Že lhát se nemá? Zbavíme vás tohoto negativního přístupu. Ukrajinský režisér Oleksij Doryčevskij vás ve svém autorském kabaretu provede základními pravidly, jak si přivlastnit duši jiných národů.

DERNIÉRA
ROKOKO
13. 11. 19.00

11

ABC

- 1 PÁ** 19.00 E. Thompson **NA ZLATÉM JEZEŘE**
+ *Prohlídka zákulisí po představení*
- 2 SO** 17.00 E. Ferrante, A. De Angelis
GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ
- 3 NE** 10.00 **ZLATOVLÁSKA**
Host
14.00 **ZLATOVLÁSKA**
Host
20.00 **KAREL PLÍHAL**
Pronájem
- 4 PO** 15.00 W. Shakespeare **JAK SE VÁM LÍBÍ**
Klub mladého diváka
- 5 ÚT** 19.00 W. Shakespeare **JAK SE VÁM LÍBÍ**
+ *Prohlídka zákulisí po představení*
- 6 ST** 19.00 M. Vačkář, O. Havelka
ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE
- 7 ČT** 19.00 K. Čapek **BÍLÁ NEMOC**
+ *Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně*
- 8 PÁ** 19.00 W. Shakespeare **HAMLET**
+ *Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně*
- 9 SO** 15.00 V. Just **KONTROVERZE V DĚJINÁCH MDP II**
Kronika na Malé scéně
19.00 N. V. Gogol **REVIZOR**
- 10 NE** 20.00 **KAREL PLÍHAL**
Pronájem
- 11 PO** 18.30 **MÍSTA DŮVĚRNÝCH POTKÁNÍ**
Malá scéna, pro členy klubu První řada
- 12 ÚT** 10.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
Pro školy
19.00 R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
- 13 ST** 19.00 W. Shakespeare **JAK SE VÁM LÍBÍ**
+ *Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně*
- 14 ČT** 10.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
Pro školy
15.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
Pro školy
- 15 PÁ** 10.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
Pro školy
15.00 P. Rut **KOLEDUJEME SI**
Kronika na Malé scéně
- 16 SO** 10.00 **HERECKÝ KURZ PRO NEHERCE**
Malá scéna
14.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
17.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**

- 17 NE** 14.00 **CHOREA BOHEMICA**
Pronájem
18.00 **CHOREA BOHEMICA**
Pronájem
- 18 PO** 10.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
Pro školy
15.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
Klub mladého diváka
- 19 ÚT** 8.30 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
Pro školy
10.30 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
Pro školy
19.00 W. Shakespeare **ROMEO A JULIE**
- 20 ST** 10.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
Pro školy
19.00 W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**
- 21 ČT** 10.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
Pro školy
19.00 W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**
- 22 PÁ** 19.00 A. Miller **SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO**
- 23 SO** 11.00 **DERNIÉRA** Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL**
- 26 ÚT** 15.00 J. M. Barrie, D. Drábek **PETR PAN**
- 27 ST** 19.00 M. Vačkář, O. Havelka
ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE
- 28 ČT** 19.00 K. Čapek **BÍLÁ NEMOC**
+ *Prohlídka zákulisí po představení*
- 29 PÁ** 19.00 M. Vačkář, O. Havelka
ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE
- 30 SO** 17.00 E. Ferrante, A. De Angelis
GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ
- 31 NE** 14.00 E. Thompson **NA ZLATÉM JEZEŘE**
18.00 E. Thompson **NA ZLATÉM JEZEŘE**

ROKOKO

- 2 SO** 19.00 M. McDonagh **PAN POLŠTÁŘ**
+ *Prohlídka zákulisí po představení*
- 3 NE** 19.00 J. Barbier **MOJE ŽENA JE ŠÍLENÁ**
Pronájem Všenorská divadelní společnost
- 4 PO** 19.00 D. Jařab **ČURDA, HRDINA JEDNÉ PROHRY**
- 5 ÚT** 19.00 L. Trmíková **SOUKROMÉ ROZHOVORY**
Divadelní spolek JEDL
- 6 ST** 19.00 L. Trmíková **ŽENY, DRŽTE HUBY!**
Divadelní spolek JEDL
- 8 PÁ** 19.00 L. Trmíková **SUZANNE RENAUD**
Divadelní spolek JEDL
- 9 SO** 19.00 L. Trmíková **ZAHRADNÍČEK / VŠE MÉ JE TVĚ**
Divadelní spolek JEDL
- 10 NE** 16.00 J. Suchý, F. Havlík **DR. JOHANN FAUST, PRAHA II, KARLOVO NÁM. 40**
- 15 PÁ** 19.00 S. Stone **YERMA**
- 16 SO** 19.00 D. Drábek **HEREČKA SOBOTNÍ NOCI**
- 17 NE** 19.00 P. Weiss, M. Pavlíček **MARAT + SADE**
- 18 PO** 19.00 M. McDonagh **PAN POLŠTÁŘ**
- 19 ÚT** 19.00 E. Kishon **ODDACÍ LIST**
+ *Prohlídka zákulisí po představení*
- 20 ST** 19.00 D. Jařab **ČURDA, HRDINA JEDNÉ PROHRY**
- 21 ČT** 10.00 J. Suchý, F. Havlík **DR. JOHANN FAUST, PRAHA II, KARLOVO NÁM. 40**
+ *Lektorský úvod od 9.30, pro školy*
- 22 PÁ** 19.00 E. Kishon **ODDACÍ LIST**
- 27 ST** 19.00 D. Jařab **ČURDA, HRDINA JEDNÉ PROHRY**
- 29 PÁ** 19.00 D. Jařab **ČURDA, HRDINA JEDNÉ PROHRY**
- 31 NE** 17.00 M. McDonagh **PAN POLŠTÁŘ**

KOMEDIE

- 1 PÁ** 19.30 D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
- 2 SO** 19.30 D. Šiktanc **JÍDELNÍ VŮZ**
+ *Lektorský úvod od 19.00*
- 3 NE** 19.30 A. Ricaño **HOTEL GOOD LUCK**
+ *Lektorský úvod od 19.00*
- 4 PO** 19.30 L. Vagnerová **PANOPTIKUM**
Koprodukce s Lenka Vagnerová & Company
- 5 ÚT** 10.00 L. Vagnerová **PANOPTIKUM**
Pro školy, koprodukce s Lenka Vagnerová & Company
15.00 L. Vagnerová **PANOPTIKUM**
Klub mladého diváka, koprodukce s Lenka Vagnerová & Company
- 6 ST** 19.30 L. von Trier, D. Alighieri
KOMEDIE JACK STAVÍ DŮM
+ *Lektorský úvod od 19.00*
- 11 PO** 19.30 B.-M. Koltès **ROBERTO ZUCCO**
+ *Lektorský úvod od 19.00*
- 13 ST** 15.00 T. Jarkovský, J. Vašíček podle Sofokla
ANTIGONA
Pro školy, koprodukce s Divadlem Drak
19.30 T. Jarkovský, J. Vašíček podle Sofokla
ANTIGONA
+ *Lektorský úvod od 19.00, koprodukce s Divadlem Drak*
- 14 ČT** 10.00 T. Jarkovský, J. Vašíček podle Sofokla
ANTIGONA
Pro školy, koprodukce s Divadlem Drak
19.30 **MÁJ**
+ *Lektorský úvod od 19.00, koprodukce s Divadlem LUDUS*
- 15 PÁ** 9.00 **MÁJ**
Pro školy, koprodukce s Divadlem LUDUS
11.00 **MÁJ**
Pro školy, koprodukce s Divadlem LUDUS
18.00 **KAŽDODENNÍ ŽIVOT (NE)POCITŮ**
Vernisáž výstavy Ley Drozdové
- 16 SO** 15.00 **VERTEP**
Host divadla z Charkova a Lvova
19.00 **VERTEP**
+ *Lektorský úvod od 18.30, host*
- 17 NE** 19.30 L. Vagnerová **GOSSIP**
Lenka Vagnerová & Company
- 18 PO** 19.30 M. Nováková **KRAJINA SE SKLADY**
Stálý host, Činoherní studio Ústí nad Labem
- 19 ÚT** 19.30 Ch. Josephine **JÁ, JOHAN*A**
+ *Lektorský úvod od 19.00*
- 20 ST** 19.30 J. Maksymov **TESLA**
- 21 ČT** 10.00 J. Maksymov **TESLA**
Pro školy
- 22 PÁ** 19.30 D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
- 27 ST** 19.30 J. Maksymov **TESLA**
- 31 NE** 17.00 D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**

 představení v rámci ukrajinského programu

A OSEL NA NĚJ FUNĚL
ŠIMON OLIVĚTÍN
REŽIE: MICHAELA HOMOLOVÁ

Je advent 1932 a před žáky čtvrté třídy obecné školy ve Vodčkově ulici stane nová učitelka, slečna Vesna Májová. Pokroková kantorka si záhy získá přízeň svých svěřenců a rozhodne se s nimi nazkoušet adventní hru na vánoční besídku. Cesta k cíli ovšem nebude snadná, vždyť ani Marie s Josefem to neměli jednoduché, když cestovali do Betléma. A podobné útrapy sužují i Sárku Ackermannovou a Tónu Svobodu, kteří v adventní hře hrají Marii s Josefem a stejně jako oni putují zasněženou krajinou, jen to tedy není krajina izraelská, ale moderní, pulzující, zasněžená Praha třicátých let...

DERNIÉRA
ABC
16. 12. 14.00, 23. 12. 11.00

ČURDA, HRDINA JEDNÉ PROHRY
DAVID JAŘAB
REŽIE: DAVID JAŘAB

Jeden z nejodvážnějších hrdinných parašutistů, nebo pro-radný gestapácký d'ábel? Na tuto otázku nelze jednoznačně odpovědět, protože v životě nechvalně známé osobnosti českých dějin byla bezpochyby období, kdy byl jedním, i období, kdy byl druhým. Byla to ale stále tatáž bytost, a pokud ano, co se s ní stalo? Martin Donutil v roli Karla Čurdy a Robert Mikluš v úloze švejkovského čističe bot Juráčka. Nová česká faustovská tragikomedie režiséra a dramatika Davida Jařaba, která začíná na prknech divadla Rokoko a končí na schodišti Petschkova paláce, bývalé nechvalně proslulé ústředny pražského gestapa.

ROKOKO
4. 12. 19.00, 20. 12. 19.00, 27. 12. 19.00, 29. 12. 19.00

12

VY JEŠTĚ NEZNÁTE
VOGTA?

Moderní švýcarskou literaturu v tu-
zemském kulturním povědomí
v druhé polovině minulého století
zastupovala především dvě jména:

Friedrich Dürrenmatt a Max Frisch. Po
roce 2000 bylo zásluhou překladatele Rado-
vana Charváta zprostředkováno dílo jejich
předchůdce, mimořádného solitéra Roberta
Walsera, který tvořil v první třetině 20. sto-
letí. Ze současných švýcarských spisovatelů
byl v uplynulých zhruba patnácti letech do
češtiny tím nejprekládanějším Peter Stamm
(vyšly mu zde čtyři knihy; dramaturg
jeho debutu *Agnes* v roce 2011 uvedlo praž-
ské Divadlo Komédie). Ale díky dvěma
titulům, jednomu vydanému v roce 2020
a druhému loni, se v českém prostředí po-
zvolna skládá obraz dalšího pozoruhodné-
ho Švýcara tvořícího i souběžně s Dürren-
mattem a Frischem, totiž Waltera Vogta.

Zatímco Dürrenmatt se prakticky od
počátku své dráhy živil výhradně psaním
a Frisch počátkem roku 1955 zavřel svou
architektonickou kancelář, aby své síly rov-
něž plně napřel do literatury, o něco mladší
Walter Vogt (1927–1988) vykonával svou
lékařskou praxi – nejprve pracoval jako
rentgenolog, později se přeškolil na psy-
chiatra. Psát začal počátkem šedesátých let,
ale nikdy se nestal onou literární institucí,
co zmínění dva velikáni, kteří jej nakonec
i přežili (oba zemřeli počátkem devadesá-
tých let). Všechny tři Vogtovy české dosud
vydané tituly různým způsobem reflektují
autorovu profesní dráhu a životní, tvůrčí
i společenskou pozici, přičemž próza dopo-
sud nejnověji přeložená, *Stárnutí*, je svým
způsobem ideální vstupní branou do osob-
nosti tohoto pozoruhodného člověka.

Zatímco *Wiesbadenský kongres* (1972,
česky 1987) s razantní satiricitou vykreslu-
je intriky psychiatrických kapacit a je ostře
sarkastickou situační zprávou o určitém
profesním prostředí, román *Schizogorské*
(1977, česky 2020) je daleko více vztažen

VOGT, Walter. Stárnutí.
Přeložila Marie Voslářová.
Praha: Havran, 2022, 238 s.

k jednotlivci – vypravěčem je silně auto-
biografická postava psychiatra, který pro-
vozuje soukromou praxi. Začíná na něho
doléhat zpomalenost středního věku, ale
také to, kam se sune společnost, jak civiliza-
ce ničí životní prostředí. Na jednu stranu je
tedy *Schizogorské* textem komornějším a se-
bezpytnějším než *Wiesbadenský kongres*,
na stranu druhou je osobní reflexí obecné
situace, stavu světa. A pak je tu tedy *Stár-
nutí* (v originále 1981), které je projevem
Vogtova autorského vývoje směřujícího ke
stále neskrývanějšímu psaní o sobě, o svých
vjemech, stavech, každodennosti.

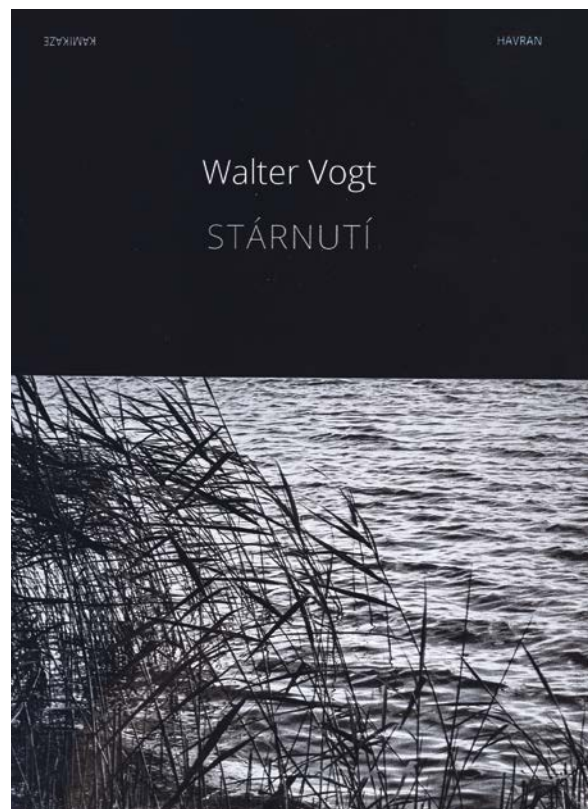
Stárnutí má formu deníku; na počátku
knihy stojí: „Zapsáno 1978/79. Přepřacováno
1980.“ Přesto výsledný text není „jen“ dení-
kem, nýbrž jde o román v deníkové formě,
neboť autor fragmenty strukturuje do kapi-
tol a v některých partiích se tak říkájící skrze
dny soustředí na jedno téma nebo se v sou-
vislejším vyprávění vrací k některým dáv-
nějším událostem. Nicméně Vogt tu vystu-
puje pod svým jménem, do zápisů zatahuje
svou rodinu, přátele, komentuje na několika
místech právě i Dürrenmatta a Frische,
zmiňuje se o *Wiesbadenském kongresu*
i *Schizogorsku*. A plně tu dává průchod své
zálibě v ornitologii a v rozlišování flóry.
S vášní i pedantstvím popisuje, kteří ptáci
ho k ránu budí, pozoruje jejich hnízdiště či
pozdne letní srovnání a cesty na jih, vy-
jmenovává rostlinstvo, na něž naráží třeba
tehdy, když jdou s manželkou na procházku.
Tyto skutečnosti u Vogta reprezentují dávný
koloběh, který však není věčný, neboť i on
stárne, stejně jako stárnou Země i existence
jako taková; jednou všechno shoří a zhasne...
Ale více než stárnutí vesmíru pisatele časově
zajímá bezprostřednější proces: vezme-li
horizont jednoho dvou lidských životů, je

patrné, že plectva ubývá a rostlinstvo vy-
tlačuje lidská zástavba. Vogt tohle nevnímá
jako pokrok, nýbrž právě coby proces stár-
nutí lidského pobytu na Zemi.

Ale protože, jak bylo řečeno, autor ve
své tvorbě pozvolna čím dál víc reflektoval
sebe sama, je *Stárnutí* knihou o různých
fyzických a psychických projevech přibý-
vajících let, které pisatel na sobě pozoruje.
Skvrny a výrůstky na kůži, rozbujelé
obočí a řídnoucí vlasy, tloušťnutí, únava,
omrzelost a další a další příznaky životní
fáze vzdalující se někdejšímu zenitu. Nejde
však o stesky hypochondra. Pisatel zůstá-
vá věčný, diagnostikuje, nezapře v sobě
lékaře. Na sobě sama pozoruje neodvrat-
nost. A to byl v době psaní teprve těsně
za padesátkou! „Vizionářsky“ ovšem psal,
že pozdního stáří se velmi pravděpodobně
nedožije – a tak se i stalo (zemřel po še-
desátce na rakovinu). Jako kdyby věděl či
tušil, že dalších třeba třicet let už „nedá“.
Jeho tělo a mysl si pamatovaly experimenty
s LSD a plejádou dalších drog, které si ten-
to otec tří dětí více než jen vyzkoušel. Sice
se mu ze závislosti podařil návrat takzvané
na pevnou zem, ale při jeho osobnostním
nastavení ta zem už nikdy nebyla úplně
pevná, jakkoliv byl schopen změněné stavy
vědomí analyzovat a popisovat.

Nenápadnému, nepočteně publikujícímu
nakladatelství Havran, které *Schizogorské*
a *Stárnutí* v překladech Marie Voslářové
zprostředkovalo, se patří poděkovat, že
Waltera Vogta pro nás vytahuje na světlo.
Bylo by skvělé, kdyby *Stárnutí* nebylo
poslední autorovou do češtiny přeloženou
knihou.

JOSEF CHUCHMA
autor je publicista a kritik, editor webu ČT art

MĚSTSKÁ
DIVADLA
PRAŽSKÁ **ABCKOMEDIEROKOKO**

**DIVADLO
Z DOMOVA**

MDPLAY

ONEMOCNĚLI JSTE,
A NEMŮŽETE PROTO DO
DIVADLA? JE TO K NÁM PRO
VÁS TROCHU Z RUKY, TAKŽE
NEMŮŽETE CHODIT TAK
ČASTO, JAK BYSTE CHTĚLI?
NEBO JSOU DIVADELNÍ
PRÁZDNINY A VÁM UŽ
DIVADLO ZOUFALE CHYBÍ?
VYUŽIJTE MOŽNOST,
JAK SI PUSTIT ZÁZNAMY
NAŠICH INSCENACÍ
Z POHODLÍ DOMOVA.

Na našich stránkách najdete
exkluzivní videoobsah.
Nabízíme vám možnost
podívat se na některé
z našich úspěšných
inscenací, které už mají
po derniéře, to však není
všechno. V naší mediatece
najdete také trallery
k našim inscenacím,
seriál *100 monologů* nebo
rozhovory s našimi tvůrci
a exkluzivní nahlédnutí do
zákulisí. A pro maturanty
i všechny ostatní školou
povinné připravujeme
speciální seriál edukačních
videí *V hlavní roli: Maturita!*

Aktuální nabídku najdete na
<https://www.mestskadivadlaprazska.cz/mediateka/mdplay/>

DRAMOX

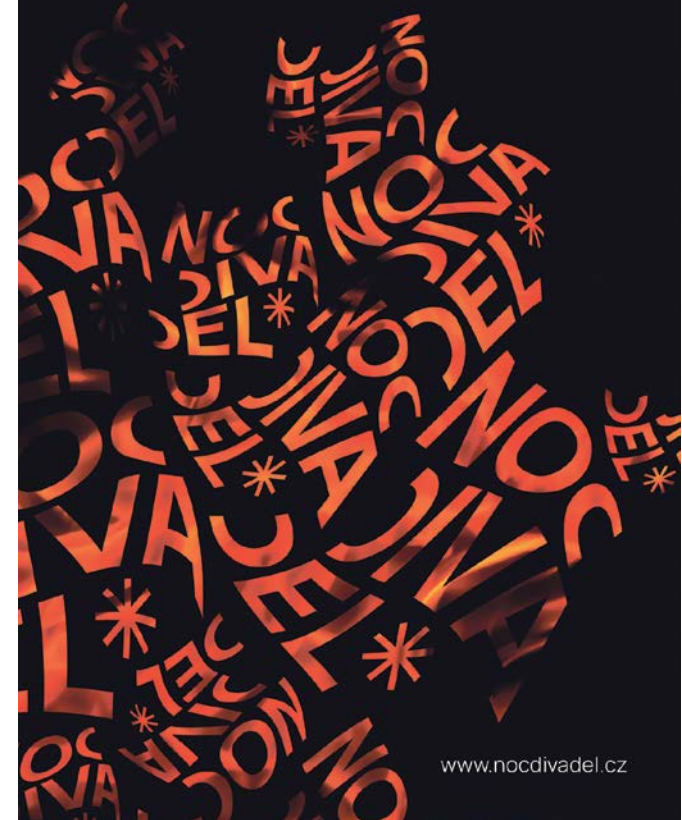
Skvěle strávený čas

Sledujte Čapka, Kanibalky, Želary
nebo Hotel Good Luck
z Městských divadel pražských
a více než **350 dalších inscenací**
nejen z českých divadel
na **Dramox.cz**

Naskenujte QR kod
a sledujte hned:

18/11/2023

Hoří

www.nocdivadel.cz

Aperio Kurzy

**Chcete mít spokojený
a šťastný vztah?**

Kurz pro páry PREP 8.0

Ať jste spolu pár měsíců,
nebo dvacet let, kurz vás
naučí, jak o vztah
pečovat a rozumět si.

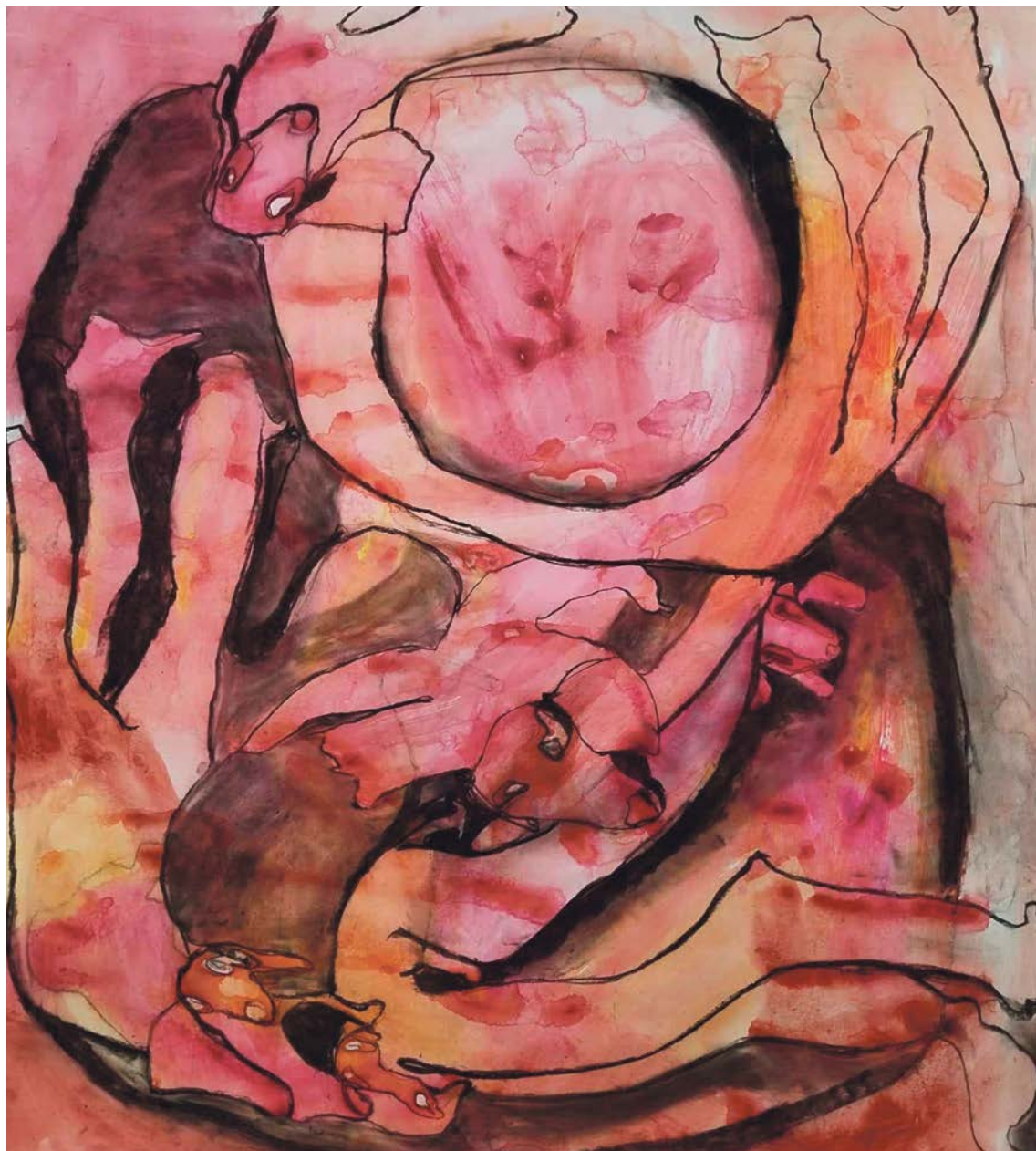
www.aperio.cz/kurzy

KAŽDODENNÍ ŽIVOT
(NE)POCITŮ

VERNISÁŽ VÝSTAVY
LEY DROZDOVÉ
SE BUDE KONAT 15. 12. OD 18 HODIN
V DIVADLE KOMEDIE

Lea Drozdová studuje v ateliéru malby pod vedením Vladimíra Vély na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni. Ve své tvorbě experimentuje s možnostmi lazurní vrstvené malby, kterou konfrontuje akcenty pastózní malby. Tento střet je zároveň odrazem zdánlivého rozporu mezi snem a realitou, což je podstatným tématem jejího díla. Stylizované figury jsou na jejích obrazech vystavovány téměř konkrétním situacím a malířka se snaží zachytit, jak se nitro zračí ve tváři a v mimice, na těle a v gestice. „Považuji se za koloristu, barvy využívám především čisté, aby podpořily atmosféru dané emoce, kterou zobrazuji. Ve své dřívější práci jsem používala mnohočetnou paletu barev, která asi nejvíce posunula mé barevné cítění, nadále z toho čerpám, i když barevnost v současnosti utlumuji,“ prozradila o své tvorbě malířka.

LENKA DOMBROVSKÁ
programová kurátorka divadla Komédie

Lea Drozdová:
Mám PEJSCI
plnou hlavu
(2023)
akryl a uhlí na papíře
115 x 100 cm